

Životní štěstí a spokojenost z pohledu odsouzených před propuštěním z výkonu trestu

Bc. Tereza Vítová

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza VÍTOVÁ**
Osobní číslo: **H128260**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Životní spokojenost a štěstí z pohledu odsouzených před propuštěním z výkonu trestu**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na to, jaké jsou představy odsouzených před propuštěním z výkonu trestu o šťastném životě
- na to, jaké jsou představy těch, kteří byli z výkonu trestu již propuštěni, zda se jim podařilo začlenit do běžného života
- na otázku, jak zvýšit efektivitu resocializace odsouzených a co vše by se dalo v této oblasti zlepšit
- na možnosti sociální pedagogiky při nápravě tohoto stavu.

Součástí práce bude empirické šetření event. realizovaný výzkum (kvantitativní, kvalitativní, smíšený) zaměřený na zjištění odpovědi na výše uvedené otázky.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Kraus, B., Poláčková, V. a kol. Člověk, prostředí, výchova. Brno: Paido, 2001.

Matoušek, O. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001.

Mühlpachr, P. Sociopatologie. Brno: MU, 2008.

Nakonečný, M. Sociální psychologie. Vyd.1.Praha : Academia, 1999

Nevřala, J. Poradenství v oblasti penitenciární a postpenitenciární. In: Paulík, K: Kapitoly z biodromálního poradenství. Ostrava: OU, 1994.

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Geraldína Palovčíková, CSc.

Katedra psychologie

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2014

V Brně dne 30. listopadu 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. František Vizdal, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

TEREZA VITTOVA
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 25.3.2014
.....

.....
Podpis

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b vztahujícím zavazující podmínku.

²⁾ Vysoká škola poskytl nebo poskytlne poskytlne diplomové, bakalářské a rigorózní práce, a kterých proběhla obhajoba, včetně posudků proměně a výsledků obhajoby prostřednictvím datového kvalifikačních prací, kterou uzavřel. Způsob vztahujícím uzavření učební předmět vysoké školy.

³⁾ Dílo nebo diplomová, bakalářské a rigorózní práce odevzdané nebo odevzdané k obhajobě musí být již nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby vztahující k uvažované veřejnosti v místě určení vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovního vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejnění práce postarat na své náklady výpis, opisu nebo rozmnožením.

⁴⁾ Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

⁵⁾ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3.

⁶⁾ Do práva autorského také zahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, u něhož škola ve školním předmětu nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prostředím, k výkonu výkon k vlastnímu potřebě díla vytvořené školem nebo studentem ke školním školních nebo vyučovacího pracovních vypracováních - jeho originálu, výtisku, školské nebo školského či vzdělávacího zařízení (školské dílo).

⁷⁾ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 školní dílo.

⁸⁾ Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3) Dalšími-li autor jakového díla učební zařízení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby shodnout na uzavření smlouvy, zejména jako nále a soudu. Ustanovení § 23 odst. 3 platí obdobně.

⁹⁾ Nemá-li uzavřeno jinak, může autor školního díla své dílo, užití či poskytnout práva licencí, není-li to v rozporu s povahou díla - výpis, opisu nebo školního či vzdělávacího zařízení.

¹⁰⁾ Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla v případě jeho dosazení v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licencí podle ustanovení 2 předložit přípatel na úhradu nákladů, které na uzavření díla vynaložil; a to podle okolností až do jejich skutečné výše, přičemž se přičítají k její výšce dosazení, školen nebo školským či vzdělávacím zařízením a užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce je životní štěstí a spokojenost z pohledu odsouzených před propuštěním z výkonu trestu. Teoretická část je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola pojednává o štěstí a životní spokojenosti. Druhá kapitola se zabývá penitenciární péčí, problémy odsouzených a jejich životem po propuštění. Ve třetí kapitole je popsána postpenitenciární péče. Empirická část se zabývá kvalitativním výzkumem. Výzkum zjišťuje, jak subjektivní vnímání kvality života osob ve výkonu trestu a osob z výkonu trestu propuštěných, ovlivňuje jejich životní situace.

Klíčová slova:

Štěstí. Spokojenost. Kvalita života. Penitenciární péče. Postpenitenciární péče. Probační a mediační služba. Výkon trestu.

ABSTRACT

The thesis is about life happiness and satisfaction from perspective of prisoners before their release from prison. The theoretical part is divided into three chapters. First chapter is about happiness and life satisfaction. Second chapter deal with penitentiary care, problem with convicted an their life after release from prison. Third chapter describes postpenitentiary care. Empirical part discusses the qualitative research. Research discovers how subjective perspection of life quality affects people in prison and after their release.

Keywords:

Happiness. Satisfaction. Quality of Life. Penitentiary care. After care. Probation and Mediation Service. Imprisonment.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za vstřícný přístup a za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala za pomoc a podporu své rodině, které si nesmírně vážím.

Tereza Vítová

OBSAH

ÚVOD.....	09
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ŠTĚSTÍ A ŽIVOTNÍ SPOKOJENOST	12
1.1 POJETÍ ŠTĚSTÍ.....	12
1.2 KVALITA ŽIVOTA	16
1.3 FAKTORY OSOBNÍ POHODY A ŽIVOTNÍ SPOKOJENOST.....	17
2 PENITENCIÁRNÍ PÉČE	21
2.1 PENOLOGIE A JEJÍ VZTAH K OSTATNÍM VĚDÁM.....	21
2.2 PRÁVA A POVINNOSTI ODSOUZENÝCH.....	24
2.3 ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI.....	26
2.4 PROBLÉMY ODSOUZENÝCH	29
2.5 PROPUŠTĚNÍ ODSOUZENÉHO Z VTOS	32
3 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE	35
3.1 KONTINUÁLNÍ SOCIÁLNÍ PÉČE.....	37
3.2 STÁTNÍ SUBJEKTY KONTINUÁLNÍ SOCIÁLNÍ PÉČE.....	37
3.3 NESTÁTNÍ SUBJEKTY KONTINUÁLNÍ SOCIÁLNÍ PÉČE	39
3.4 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 PŘEDMĚT VÝZKUMU	46
4.1 CÍLE VÝZKUMU.....	46
4.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR A METODY	47
4.3 VÝSLEDKY A INTEPRETACE.....	49
4.4 ANALÝZA VÝZKUMU	78
4.5 DISKUSE	83
ZÁVĚR	87
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	89
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	92
SEZNAM TABULEK.....	93
SEZNAM PŘÍLOH.....	94

ÚVOD

Téma své diplomové práce s názvem životní štěstí a spokojenost z pohledu odsouzených před propuštěním z výkonu trestu jsem si vybrala na základě svého zájmu o tuto problematiku. Při výkonu své profese policistky se velice často setkám s lidmi, kteří část svého života strávili ve vězení. Je třeba podotknout, že s těmito osobami se setkávám především proto, že návrat do běžného života se jim po propuštění nezdařil. Většina z nich se řadí mezi bezdomovce, osoby z problémových rodin, které opakovaně páchají trestnou činnost a dostávají se do střetu se zákonem. Trest odnětí svobody je zátěžovou situací pro každého jedince. Jakým způsobem se odsouzení s touto zátěžovou situací vyrovnávají, co jim během pobytu ve výkonu trestu pomáhá, jak tyto osoby vnímají svoji životní spokojenost, bych chtěla zmapovat v této práci.

Během své studie jsem navštívila věznici Rapotice, kde jsem pomocí provedených rozhovorů zjišťovala, jak osoby ve výkonu trestu vnímají svoji životní situaci, jak nahlízejí na svoji životní spokojenost, zda mají obavu ze svého dalšího fungování ve společnosti. Dále jsem navštívila pracoviště Probační a mediační služby ČR, které je v kontaktu s osobami podmíněně propuštěnými, a azylový dům, kde žijí muži, kteří se po propuštění neměli kam vrátit.

Cílem práce je zjistit, jaké faktory ovlivňují životní spokojenost osob ve výkonu trestu a osob propuštěných. Zjistit, jak ovlivňuje subjektivní vnímání kvality života osob ve výkonu trestu jejich životní situace, jak ovlivňuje životní situace subjektivní vnímání kvality života osob propuštěných, a rozdíly mezi subjektivním hodnocením kvality života osob ve výkonu trestu a osob propuštěných.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola je zaměřena na pojetí štěstí, přiblíží nám, co si pod tímto pojmem představit. Dále se zabývá kvalitou života a mapuje faktory, které ke kvalitnímu životu a osobní spokojenosti přispívají. Ve druhé kapitole se zaměříme na penitenciární péči, tedy péči, která je poskytována vězňům umístěným ve výkonu trestu. Představíme vědu, která se otázkami trestu a trestání zabývá, a její vztah k ostatním vědám. Uvedeme, jaká jsou základní práva a povinnosti odsouzených, problémy odsouzených, příprava odsouzeného na život po propuštění. Obsahem třetí kapitoly je postpenitenciární péče, která je poskytována osobám propuštěným z výkonu trestu, a vymezení státních a nestátních subjektů, které propuštěným pomáhají s jejich resocializací. Poslední

podkapitola se věnuje probační a mediační službě, která odsouzené informuje o podmínkách podmíněného propuštění.

V praktické části se pokusíme pomocí kvalitativního přístupu techniky rozhovoru zkoumat, jakým způsobem osoby ve výkonu trestu a osoby propuštěné vnímají svoji životní situaci, zda se cítí být šťastny a spokojeny, jaké faktory mají vliv na štěstí a životní spokojenost těchto osob.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠTĚSTÍ A ŽIVOTNÍ SPOKOJENOST

Štěstí a spokojenost jsou abstraktní pojmy, které nelze jasně definovat. Pro každého znamenají něco jiného, každý z nás má o štěstí svoji představu. Pro někoho pocit štěstí představuje funkční rodina, plnohodnotný vztah, materiální zabezpečení, jinému štěstí a spokojenost přináší svoboda. Dá se říci, že co jeden považuje za štěstí, druhému se může zdát obyčejné. Vnímání štěstí a spokojenosti je tedy podmíněno mnoha faktory, mezi které patří např. vzdělání, životní styl, věk, zdraví, postoje a osobnost člověka.

Co tyto pojmy znamenají pro ty, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody a působí na ně negativní vliv vězení, ztráta svobody, odloučení od rodiny, ztráta sociální opory a materiálního zabezpečení, nebo pro ty, kteří jsou již propuštěni na svobodu a hledají způsob svého opětovného zařazení do společnosti a smyl svého života?

Otázkou spokojenosti a štěstí se zabývá nejen obecná psychologie, ale i psychologie stáří, vývojová psychologie, psychologie zdraví a duševní hygieny, psychoterapie, sociální psychologie a v neposlední řadě pozitivní psychologie.

Co je tedy štěstí?

Následně bych chtěla představit několik přístupů k pojetí štěstí, které nám přiblíží tento pojem z odborného aspektu.

1.1 POJETÍ ŠTĚSTÍ

V psychologickém slovníku je uvedeno, že štěstí, je „pocit tělesného i duševního blaha, bez tlaku neuspokojené potřeby, též plnost bytí, vědomí, seberealizace“.¹

Dana Hamplová ve své práci *Životní spokojenost, štěstí a rodinný stav v 21 evropských zemích* uvádí, že Haybron (2003) rozlišuje tři „verze“ štěstí, i když uznává, že se jejich definice prolínají.

1. Štěstí chápe jako stav, ve kterém pocity příjemného převažují nad pocity nepříjemného.

---

¹ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Česká Typografie a.s., 1994, 301. ISBN 80-90 15 40-0-5. Str. 206.

2. Štěstí lze identifikovat i s postoji vůči vlastnímu životu – pokud má člověk pozitivní postoj k vlastnímu životu, můžeme hovořit o spokojeném (šťastném) člověku.
3. Afektivní pojetí, které spojuje štěstí s pozitivními emocionálními stavy.²

Jaro Křivohlavý ve své knize *Psychologie pocitů štěstí* pojednává o štěstí v užším a širším smyslu.

Pojetí štěstí v užším slova smyslu

- jde o pojetí, které je v historii studia štěstí označováno jako hédonické štěstí
- je to štěstí, které je možno označit jako horizontální, neboť se vyskytuje na povrchu moře našich šťastných zážitků, je charakterizováno velkou mírou fyziologických – smyslových zážitků
- jeho hlavní psychologickou charakteristikou jsou emoce
- jde o štěstí jednorozměrné – měří se jednou dimenzí, intenzitou štěstí (stupnicí od nuly do deseti, označující jednotlivé stupně velikosti subjektivně vnímaného zážitku).³

Psychologové termínu „hédonické pojetí štěstí“ moc neužívají, jelikož jej považují za nepřesný. Pro psychický stav, kde se hovoří o psychickém blahu, používají anglický termín WELL-BEING („well“ v překladu znamená „dobře“ a „being“ je „žítí, existence“).

Pojetí štěstí v širším slova smyslu

- toto pojetí bere v úvahu podstatně odlišnější oblast otázek, např. delší dobu trvání zážitků, v tomto pojetí nejsou dominantní emoce radosti, ale kvalita života
- jde o štěstí vícerozměrné, má rozměr nejen horizontální, ale i vertikální (má svou hloubku, která jde dolů ke kořenům, i výšku, která přesahuje jedince)

---

² HAMPLOVÁ, Dana. *Životní štěstí, spokojenost a rodinný stav v 21 evropských zemích*. Převzato z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1af3eddc9c2e2c08b0b551f2e43757353f124d35_580_105Hamplova20.pdf. Str. 36.

³ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie pocitů štěstí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 136 s. ISBN 978-80-247-4436-0. Str. 23.

- jeho hlavní psychologickou charakteristikou jsou hodnoty
- je to štěstí, které neměří jednu dimenzi, ale řadu dimenzí štěstí, které následně poskytují představy o tom, o jakou kvalitu štěstí jde.⁴

Křivohlavý tedy uvádí, že nejprve se hovoří o pojetí štěstí, jehož základní charakteristikou jsou emoce radosti, jedná se tedy o hédonické pojetí štěstí. Později se zdůrazňuje, že u člověka existují i další dimenze zážitků štěstí a spokojenosti a je třeba počítat i s hlubším chápáním štěstí.

Toto vycítil Seligman, který ve své publikaci *Opravdové štěstí* rozeznává tři základní komponenty štěstí:

- pozitivní emoce
  - aktivní zaujetí
  - smysluplnost
1. První úroveň lidského štěstí souvisí s prožíváním pozitivních emocí, a to radosti, vděčnosti, naděje apod. Tyto emoce přispívají k tomu, že svůj život vnímáme jako příjemný a pohodlný. Emoce a prožitky jsou však nestálé a prchavé, proto pouhá snaha o zvýšení frekvence a intenzity příjemných emocí k dlouhodobému štěstí nevede.
  2. Druhou úrovní štěstí je štěstí, které plyne z našich aktivit a životní angažovanosti. Je to štěstí, které prožíváme, když jsme ponořeni do práce, koníčků nebo jiných aktivit, ale také když prožíváme blízké mezilidské vztahy.
  3. Třetí úroveň štěstí souvisí s nalezeným smyslem, který je základem smysluplného života. Tento smysl lze realizovat, pokud rozpoznáme svoje silné stránky a přednosti, které nevedou pouze k uspokojení našich vlastních potřeb, ale jsou přínosem i pro druhé lidi nebo celou společnost.⁵

---

⁴ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie pocitů štěstí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 136s. ISBN 978-80-247-4436-0. Str. 24.

⁵ SLEZÁČKOVÁ, Alena. *Průvodce pozitivní psychologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 304 s. ISBN 978-80-247-3507-8. Str. 28, 29. In: Martin E.P. Seligman, *Opravdové štěstí*.

Později Seligman uvádí, že pocit životního štěstí a naplněnosti ovlivňuje pět faktorů, které lze vyjádřit akronymem PERMA, složeným z počátečních písmen anglických slov:

- **P** – pleasure, positive emotions (pozitivní emocionalita)
- **E** – engagement (angažované zaujetí)
- **R** – relationships (vztahy)
- **M** – meaning (smysl)
- **A** – accomplishment (úspěšný výkon)⁶

Klugeová v knize *Optimisté žijí déle* uvádí, že „Štěstí jsou takové události, nebo subjektivní prožitky, které za šťastné sami označíme. Štěstí jsou události, které nejprve v mysli vyprojektujeme, v realitě dotvoříme a následně za šťastné pokorně přijmeme.“⁷

Na závěr této podkapitoly uvedu, jaká jsou současná filozofická pojetí štěstí. Křivohlavý uvádí, že Haybron (2008) od sebe rozlišuje čtyři základní teorie štěstí:

1. Hédonistická teorie. Tato teorie se především zajímá o pocity blaha, zajímá se i o poměr mezi příjemnými zážitky na jedné straně a nepříjemnými na straně druhé.
2. Teorie celého šťastného života. Jádrem těchto teorií je důraz na pojetí celého života jako hodnotného, kladného a cenného, aby celý život byl dobrý a šťastný.
3. Teorie kladného emocionálního ladění. Tato teorie rozlišuje mezi centrálními a periferními emocionálními stavy. Jedná se o celoživotní emocionální orientace, případně o dispozici ke kladnému emocionálnímu ladění.
4. Hybridní teorie štěstí (smíšená pojetí). Tyto teorie se snaží k pojetí celoživotního šťastného ladění připojit i momentální projevy štěstí. Pracují s pojetími vztahu mezi pozitivními a negativními emocemi.⁸

---

⁶ SLEZÁČKOVÁ, Alena. *Průvodce pozitivní psychologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 304s. ISBN 978-80-247-3507-8. Str. 29.

⁷ KLUGE, Heide. *Optimisté žijí déle*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2000. 193 s. ISBN 80-86218-36-8. Str. 21.

⁸ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie pocitů štěstí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 136 s. ISBN 978-80-247-4436-0. Str. 116. In: Eid, M., Larsen, R.J. *The science of subjective well-being*. New York, 2008, s. 17-43.

Jako synonymum pojmů „štěstí“ a „spokojenost“ může být používán pojem „kvalita života“, na který se zaměříme v následující podkapitole.

1.2 KVALITA ŽIVOTA

Na počátku 20. století se pod „kvalitou života“ rozuměla především materiální úroveň společnosti, v 60. letech se začalo uvažovat o širším pojetí tohoto pojmu a kvalita života začala být chápána jako nematerialistická dimenze života, v dalším vývoji se výzkum kvality života výrazně individualizoval a dnes se orientuje na subjektivní vnímání a hodnocení vlastního života.⁹

Zde si opět můžeme položit otázku, jaký život pokládáme za kvalitní?

Podle Světové zdravotnické organizace WHO je kvalita života definována jako to, jak člověk vnímá svoji pozici v životě v kontextu své kultury a hodnotového systému, přičemž přihlíží k jeho cílům, očekáváním a normám. (WHOQOL Group, 1995).¹⁰

Velice úzký vztah nalezneme mezi kvalitou života a zdravím. „*Zdraví je celkový (tělesný, psychický, sociální a duchovní) stav člověka, který mu umožňuje dosahovat optimální kvality života a není překážkou obdobnému snažení druhých lidí.*“ *Kvalita života je definována s ohledem na spokojenost daného člověka s dosahováním cílů určujících směřování jeho života.*¹¹

Na kvalitu života můžeme pohlížet ze dvou hledisek, a to z hlediska subjektivního a z hlediska objektivního:

- Objektivní kvalita života sleduje materiální zabezpečení, sociální podmínky života, sociální status a fyzické zdraví.

---

⁹ HAMPLOVÁ, Dana. Životní štěstí, spokojenost a rodinný stav v 21 evropských zemích. Převzato z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1af3eddc9c2e2c08b0b551f2e43757353f124d35_580_105Hamplova20.pdf. Str. 36.

¹⁰ SLEZÁČKOVÁ, Alena. *Průvodce pozitivní psychologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 304s. ISBN 978-80-247-3507-8. Str. 23.

¹¹ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2003, 279s. ISBN 80-7178-774-4. Str. 40.

- Subjektivní stránku kvality života tvoří zejména osobní pohoda a životní spokojenost.¹²

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud chceme posoudit kvalitu života daného člověka, musíme znát jeho hodnotový systém a zaměřit se na to, jaký jeho život doopravdy je.

Každý z nás by jistě chtěl hledat faktory, které ke kvalitnímu životu, spokojenosti, štěstí a osobní pohodě přispívají, a porozumět jim. Na tyto faktory se zaměříme v následující podkapitole.

1.3 FAKTORY OSOBNÍ POHODY A ŽIVOTNÍ SPOKOJENOST

Již dlouhou dobu se významní badatelé zabývají hledáním odpovědí na otázku, jaké faktory podporují duševní pohodu. Autorská dvojice Edwarda Deciho a Richarda Ryana svůj přístup k hledání odpovědi na otázku, co k naší spokojenosti přispívá, nazvali SDT – Self- Determination Theory (teorie sebeurčení), kdy největší důraz kladou na vnitřní motivaci člověka, tedy na to, čím člověk určuje svůj život.¹³

Jiní významní badatelé Carol D. Ryffová a Burton Singer uvádí šest základních dimenzí duševní pohody:

1. Sebe přijetí – pozitivní postoj k sobě, znalost sebe sama, přijetí žádoucích i nežádoucích vlastností.
2. Osobní rozvoj – pocit nepřetržitého růstu a rozvoje, otevřenost vůči novým zkušenostem, rozvoj vlastního potenciálu.
3. Smysl života – schopnost klást si životní cíle, uvažovat o smyslu a účelu života.
4. Zvládání prostředí – přehled o tom, co se děje kolem, schopnost zvolit či vytvořit si prostředí vhodné pro uspokojení potřeb.

---

¹² SLEZÁČKOVÁ, Alena. *Průvodce pozitivní psychologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 304 s. ISBN 978-80-247-3507-8. Str. 23.

¹³ SLEZÁČKOVÁ, Alena. *Průvodce pozitivní psychologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 304 s. ISBN 978-80-247-3507-8. Str. 26.

5. Autonomie – nezávislost a sebeurčení, schopnost odolávat sociálním tlakům a přitom si zachovat svůj způsob myšlení a jednání.
6. Pozitivní vztahy s druhými lidmi – dobré vztahy s druhými lidmi, schopnost empatie, intimity, vzájemnosti ve vztazích.¹⁴

Řada autorů poukazuje na silící význam sociálních dimenzí osobní pohody. Např. Keyesová rozlišuje specifické dimenze osobní pohody, a to SOCIÁLNÍ INTEGRACI (hodnocení jedincova vztahu ke společnosti a komunitě), SOCIÁLNÍ AKCEPTACI (jedincův kladný postoj k lidem, akceptaci druhých), SOCIÁLNÍ PŘÍNOS (pocit vlastní hodnoty pro společnost), SOCIÁLNÍ AKTUALIZACI (hodnocení potenciálu společnosti k vývoji, zájem o společenské dění), SOCIÁLNÍ KOHERENCI (soudržnost).¹⁵

S osobní pohodou a životní spokojeností úzce souvisí otázka smysluplnosti života. Většina autorů koncepcí štěstí a duševní pohody se shoduje v tom, že vědomí smysluplnosti konání nebo existence významně k pocitu štěstí a životní spokojenosti přispívají. Teorie se shodují v tom, že klíčem ke spokojenému životu je harmonie a vyrovnanost v zastoupení jednotlivých složek či dimenzí.¹⁶

- V užším slova smyslu smysluplnost života vyjadřuje přesvědčení, že věci v životě jsou zajímavé, mají svoji cenu, a že má smysl zajímat se o to, co se děje.
- V širším slova smyslu se jedná o hledání odpovědi na otázky typu: „Proč tu jsme?“, „Jaký je smysl toho všeho?“ a pod.¹⁷

---

¹⁴ SLEZÁČKOVÁ, Alena. *Průvodce pozitivní psychologií*. Vyd1. Praha: Grada, 2012, 304 s. ISBN 978-80-247-3507-8. Str. 26, 27.

¹⁵ Kvalita života, Sborník příspěvků z konference, ze dne 25. 10. 2004, Třeboň. (citované 25. 11. 2013). Str. 26. Dostupné na internetu: <https://www.ipvz.cz/download.aspx?item=1105&&g...>

¹⁶ SLEZÁČKOVÁ, Alena. *Průvodce pozitivní psychologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 304 s. ISBN 978-80-247-3507-8. Str. 130.

¹⁷ NOVOTNÝ, Jan Sebastian. *Psychologie zdraví a duševní hygiena pro sociální pedagogy*. IMS Brno: 2009. Str. 71, 72.

Problematicke smysluplnosti života se věnoval Viktor Frankl, který uvádí, že člověk má vrozenou „touhu po smyslu“ a pokud člověk nezná smysl svého života, projeví se u něj deprese, úzkosti.

Podle Frankla bychom si měli místo otázky „Jaký má život smysl?“ spíše položit otázku „Jaký smysl chci svému životu dát?“ Hledání a nalezení smyslu života je otázkou aktivity a volby člověka samotného.¹⁸

V životě se člověk dostává do náročných situací. Tato práce je zaměřena na odsouzené osoby umístěné ve vězení a osoby, které jsou z výkonu trestu již propuštěny na svobodu. Pro tyto osoby je pobyt ve vězení náročnou životní situací, a aby mohly svůj pobyt ve věznici zvládnout a připravit se na návrat do běžné společnosti, je důležité, aby neztrácely smysl života a měly pocit, že situace, do které se dostaly, je zvládnutelná a srozumitelná. Dalším důležitým faktorem, který ovlivňuje štěstí a spokojenost těchto osob, je sociální opora.

Sociální opora představuje především sociální kontakt, neopuštění postiženého v jeho těžké situaci, materiální a finanční pomoc. V určité fázi svého života může člověk být členem několika na sobě nezávislých sociálních skupin, které mu v případě těžké životní situace mohou poskytovat sociální oporu, která je při zvládnání negativních jevů mimořádně důležitá.¹⁹

Ilustruje to i krátký příběh z mé policejní praxe:

Před časem jsem se setkala s mužem, který byl dvakrát ve výkonu trestu. Při prvním pobytu ve vězení měl přítelkyni, která mu byla sociální oporou, ve věznici jej navštěvovala, zasílala mu balíky, dopisy. Poté, co se do výkonu trestu dostal podruhé, přítelkyně situaci již dále nezvládla a vztah s tímto mužem ukončila. Vyprávěl mi, že tím se pro něj zhroutil svět, ztratil smysl života a chuť žít. Následně, když byl propuštěn, měl velký strach ze svobody, neměl kam a za kým jít. Byla zima, on spal v parcích a na nádražích. Po týdnu se odhodlal, sebral síly a navštívil pracovníci probační a mediační služby, která mu pomohla najít ubytování v azylovém domě. Od té doby se jeho situace

---

¹⁸ NOVOTNÝ, Jan Sebastian. *Psychologie zdraví a duševní hygiena pro sociální pedagogy*. IMS Brno: 2009. Str. 72.

¹⁹ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak neztratit nadšení*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1998, 131s., s. 91. ISBN 80-7169-551-3.

postupně zlepšuje, dokonce našel i odvahu kontaktovat matku, se kterou se občas schází. Tímto chci zdůraznit, jak nesmírně je důležité neztrácet chuť žít a smysl života.

2 PENITENCIÁRNÍ PÉČE

Jedná se o speciální péči, která je poskytována vězňům, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody. V této kapitole bych chtěla uvést, co je předmětem zkoumání vědy, která se zabývá otázkami trestu a trestání, a jaký je její vztah k některým vědám. Dále bych se chtěla zaměřit na práva a povinnosti odsouzených, zacházení s odsouzenými, na problémy odsouzených, které se během jejich pobytu ve výkonu trestu objevují, a na přípravu odsouzeného na život po propuštění z výkonu trestu.

2.1 PENOLOGIE A JEJÍ VZTAH K OSTATNÍM VĚDÁM

Vytváření různých systémů a pravidel zacházení s vězni vyústilo v potřebu ustanovení samostatné vědy, která se otázkami trestu a trestání bude zabývat, a tou je PENOLOGIE. *Penologie je věda o trestu a trestání, která se zabývá jejich účinky z hlediska volby adekvátního působení – zacházení s pachatelem trestného činu, aby nedocházelo k opakování trestného činu.*²⁰

V odborné literatuře je uváděno, že penologie se zabývá:

- účinky trestu a trestání
- zkoumá sociálně psychologické procesy, jevy, vztahy a zákonitosti, které vznikají v důsledku aplikování trestu
- zabývá se psychosociální a fyzickou realitou pachatele – např. zdravotní stav, sociální zázemí, věk, vzdělání
- zkoumá přístupy k výchovnému zacházení s vězněnými
- zkoumá systém institucí a jejich funkci při realizaci zákonného postihu.²¹

Penologie využívá poznatky mnoha vědeckých disciplín, zejména pedagogiky, psychologie, sociologie, sociální práce, práva.

---

²⁰ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie* 1. díl. *Úvod do teorie trestu a trestání*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2007, 57s. ISBN 978-80-7372-203-6. Str. 38.

²¹ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie* 1. díl. *Úvod do teorie trestu a trestání*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2007, 57s. ISBN 978-80-7372-203-6. Str. 38,39.

PENITENCIÁRNÍ PEDAGOGIKA

„Penitenciární pedagogika je aplikovaná pedagogická disciplína, která se zabývá formami, způsoby, metodami a zvláštnostmi výchovného vzdělávacího působení na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody.“²²

Předmětem zkoumání penitenciární pedagogiky je výchovná funkce výkonu trestu odnětí svobody, obecným cílem je výchova člověka v souladu se zásadami obecné pedagogiky, která je omezena délkou trestu odnětí svobody. Individuální cíle jsou brány s ohledem na jedinečnost každé osobnosti, proto se stanovují pro každého vězně zvlášť, aby mohlo dojít k menším či větším pozitivním změnám a odklonu od kriminální bariéry. Tyto individuální cíle jsou zaměřeny zejména na adaptaci, osvojení si vědomostí, dovedností, návyků a na přípravu odsouzeného pro jeho budoucí život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.²³

Mezi pedagogy využívající poznatky penitenciární pedagogiky v praxi patří vychovatelé ve výkonu trestu a speciální pedagogové.

PENITENCIÁRNÍ PSYCHOLOGIE

„Penitenciární psychologie je součástí forenzní psychologie. Zabývá se psychologickou problematikou věznění člověka, jeho adaptací, prožíváním, psychologickými aspekty zacházení s vězněm včetně aplikace psychologických metod, penitenciarň diagnostikou (zařazování odsouzených do skupin) vhodností pracovního zařazení vězně, expertizou pro posouzení možného podmíněného propuštění, interakcí vězeň – personál, psychologickým výběrem personálu apod. Nedílnou součástí snah penitenciarň psychologie je i harmreduction –minimalizace dopadů věznění na psychiku člověka. Obecně lze říci, že zkoumá psychologické problémy procesu penitenciarňho zacházení.“²⁴

---

²² SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie* 1. díl. *Úvod do teorie trestu a trestání*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2007, 57s. ISBN 978-80-7372-203-6. Str. 40.

²³ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie* 1. díl. *Úvod do teorie trestu a trestání*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2007, 57s. ISBN 978-80-7372-203-6. Str. 40.

²⁴ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie* 1. díl. *Úvod do teorie trestu a trestání*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2007, 57s. ISBN 978-80-7372-203-6. Str. 44.

Černíková ve své knize *Základy penologie pro policisty* uvádí úkoly, kterými se penitenciární psychologie zabývá:

- zkoumá osobnost odsouzeného z hlediska jeho individuálních zvláštností, díky čemuž může lépe stanovit správný výchovný program
- zkoumá problémy života ve věznicích pro výkon trestu, zejména strukturu vztahů mezi odsouzenými, odsouzenými a personálem, dynamiku skupin
- zkoumá účinnost výchovných metod
- uplatňuje psychokorektivní působení na odsouzené tj. psychoterapie, poradenství, výcvikové metody
- diagnostikuje změny chování odsouzeného v průběhu výkonu trestu odnětí svobody v případě krizových vztahů odsouzeného nebo v situacích, kdy odsouzený svým chováním porušuje vnitřní řád
- psycholog na základě získaných poznatků o osobnosti vězně dává podněty k volbě metody zacházení s vězněm
- dále se psycholog podílí na výběru personálu vězeňské služby.²⁵

PENITENCIÁRNÍ PRÁVO

Jedná se o soubor norem, které upravují výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby. Patří sem Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody, Zákon č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky.

---

²⁵ ČERNÍKOVÁ, V. SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Vyd. 1. Praha: PAČR, 2002, 150s. ISBN 80-7251-104-1. Str. 9, 10.

SOCIÁLNÍ PRÁCE

Jde o vědní disciplínu, která vychází z obsáhlého systému teoretických poznatků mnoha společenských věd, zejména psychologie, pedagogiky, sociologie, lékařských, právních a ekonomických věd.

Tyto poznatky tvoří základ pro odborné působení sociálních pracovníků a sociálních institucí, které se zaměřují na pomoc jednotlivcům a skupinám s cílem dosáhnout optimálního působení ve společnosti.²⁶

Sociální práce se opírá o rámec společenské solidarity a o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu.²⁷

Sociální pracovníci pomáhají vězněným osobám s jejich sociálními záležitostmi a vytvářejí vězňům podmínky pro návrat do společnosti. Vězni jsou sociálními pracovníky vedeni k co největší samostatnosti při řešení své sociální situace.

2.2 PRÁVA A POVINNOSTI ODSOUZENÝCH

*Zacházení s odsouzenými v České republice je prováděno v souladu s Listinou základních práv a svobod z. č. 2/1993 Sb. i doporučeními Rady Evropy v oblastech zacházení s vězněnými osobami a dodržování lidských práv.*²⁸

Trest odnětí svobody se vykonává v příslušné věznici. Trestní zákon rozlišuje čtyři typy věznic:

- a. s dohledem – do tohoto typu věznice se umísťují odsouzení za nedbalostní trestný čin, kteří dosud nebyli ve vězení za úmyslný trestný čin. Odsouzení se pohybují v prostorách věznice bez omezení a doprovodu zaměstnance, pracují zpravidla na pracovištích mimo věznici, návštěvy se uskutečňují bez dozoru zaměstnance věznice.

---

²⁶ ČERNÍKOVÁ, V. SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Vyd1. Praha: PAČR, 2002, 150s. ISBN 80-7251-104-1. Str. 12.

²⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 288 s. ISBN 80-7178-549-0. Str. 213.

²⁸ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. 2. díl. Teorie a praxe zacházení s vězněnými*. Liberec: Technická univerzita, s. 77. ISBN 978-80-7372-204-3. Str. 37.

- b. s dozorem – do tohoto typu věznice se umísťují odsouzení za nedbalostní trestný čin, kteří již byli ve výkonu trestu za úmyslný trestný čin a odsouzení za úmyslný trestný čin, jehož hranice trestu odnětí svobody nepřekračuje dva roky. Odsouzení se v prostorách věznice pohybují organizovaně pod dozorem zaměstnance, pracují mimo věznici, zaměstnanec vězeňské služby provádí namátkovou kontrolu.
- c. s ostrahou – do tohoto typu věznici jsou zařazováni odsouzení, kterým byl soudem uložen trest za úmyslný trestný čin, a zároveň nejsou splněny podmínky k tomu, aby byli zařazeni do typu věznice s dozorem nebo zvýšenou ostrahou. V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem zaměstnance VS.
- d. se zvýšenou ostrahou - do tohoto typu věznice se umísťují odsouzení na doživotí, zvláště nebezpeční recidivisté, osoby, jimž byl uložen trest odnětí svobody na dobu nejméně osmi let, nebo odsouzení, kteří byli odsouzeni za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchli z vazby nebo z výkonu trestu. Po věznici se tito odsouzení pohybují výhradně pod dozorem zaměstnance věznice. Jsou zamykáni v celách, pracují na střežených pracovištích uvnitř věznice nebo v celách.²⁹

Po příchodu do určené věznice je odsouzený umístěn na nástupním oddělení. Zde je podroben vyšetření psychologem, speciálním pedagogem a sociálním pracovníkem a je mu stanoven program zacházení.

Po nástupu do věznice má odsouzený určitá práva a povinnosti, které můžeme rozdělit na:

- právo na uspokojování základních sociálních potřeb a poskytování zdravotní péče
- právo na udržování, popřípadě rozšiřování sociálních vztahů. Sem patří právo na nákup potravin, na přijetí balíčku, právo na uspokojování kulturních potřeb, právo na využití služeb odborníků, tj. pedagoga, psychologa, apod.
- povinnost dodržovat stanovený pořádek a kázeň, řádně plnit pracovní úkoly, zachovávat vnitřní řád věznice. Nesmí vyrábět, konzumovat ani uchovávat alkoholické nápoje ani jiné návykové látky, uchovávat předměty, které by mohly

---

²⁹ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. 2. díl. Teorie a praxe zacházení s vězněnými. Liberec: Technická univerzita, s. 77. ISBN 978-80-7372-204-3. Str. 38.*

škodit zdraví. Odsouzený je povinen podrobit se v odůvodněných případech osobní prohlídce.³⁰

Odsouzený musí dodržovat vnitřní řád věznice, zejména:

- musí plnit příkazy zaměstnance vězeňské služby
- dodržovat pořádek a kázeň
- plnit úkoly programu zacházení a dodržovat slušné chování vůči všem osobám
- podrobit se prohlídkám osobních věcí
- nesmí pronášet, přechovávat, vyrábět nedovolené předměty
- hrát hazardní hry
- tetovat sebe nebo jiného
- sebepoškozovat se, apod.³¹

Odsouzený, který nerespektuje výše uvedené povinnosti a normy chování, může být kázeňsky potrestán.

Vzhledem k tomu, že výchovné aktivity nejsou odsouzenými voleny dobrovolně, existují různé přístupy k výchovnému snažení. Realita je taková, že je bohužel jen malá skupina odsouzených, která se vzorně podílí na své sebenápravě a přijímá výchovné působení jako snesitelné.

2.3 ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI

Důležitou součástí výkonu trestu jsou programy zacházení, které byly dříve nazývány resocializační.

Tento program se zpracovává na základě zprávy o odsouzeném a pro každého zvlášť.

---

³⁰ ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194s. ISBN 80-85981-97-1. Str. 72.

³¹ Srov. Hlava II. § 28 odst. 1, 2, 3. z. č. 169/1999 Sb., zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

PROGRAM ZACHÁZENÍ obsahuje konkrétní cíl působení na odsouzeného a metody zacházení s odsouzeným. Pravidelnou součástí programu je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání a jiné činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, je mu umožněn výběr. Při vypracování programu zacházení spolupracují vězňice s příslušnými orgány sociálního zabezpečení.³²

Jedním z hlavních cílů programu zacházení s odsouzenými by mělo být vytvoření předpokladu pro jeho úspěšné začlenění do společnosti.

Program zacházení obsahuje pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné a zájmové aktivity s odlišným přístupem ke každému odsouzenému při jejich realizaci. Program je vytvářen v součinnosti s každým jednotlivým odsouzeným, který vykonává trest odnětí svobody delší než tři měsíce, za účasti odborných zaměstnanců dané vězňice. Odsouzený má možnost vybrat si z těch programů, které vězňice považuje za vhodné a které je schopna pomoci svých zaměstnanců, případně s pomocí dalších organizací, zajistit (např. se Sdružením pro probaci a mediaci v justici, o. s., Centrem podpory podnikání Praha, o. s. a mnohých dalších). Pokud si žádný z těchto programů nezvolí, účastní se minimálně programu zacházení, který je stanoven vnitřním řádem dané vězňice.³³

Programů zacházení je vytvářeno několik. Jsou to zejména:

- pracovní programy
- vzdělávací programy a aktivity – dokončení školní docházky, studium na škole
- volnočasové aktivity – rozvoj zájmů a zálib, např. kulturní, sportovní, jazykové zájmy
- terapeutické programy, které zahrnují získávání sociálních dovedností prospěšných pro další život
- tréninky zvládnání agrese

---

³² Srov. Hlava III. § 41 odst. 3,5 z. č. 169/1999 Sb., zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

³³ BIDERMANOVÁ, Eva. PETRAS, Michal. Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení. Praha: Institut pro kriminologii a soc. prevenci. (citované 3. 11. 2013). Str. 15. Dostupné na internetu: <http://www.ok.cz/iksp/docs/390.pdf>.

- sociálně právní poradenství i jako vhodný způsob řešení sociálních problémů
- obecné metody, které jsou stanovené zákonem, předpisy a jinými normami, upravují kázeň a pořádek, hygienu, práva a povinnosti
- speciální programy a aktivity (pedagogické, psychologické a terapeutické metody) zaměřené na individuální a skupinovou práci s odsouzenými.³⁴

Při sestavování programu zacházení je třeba dodržovat určité zásady.

Paukertová mezi tyto zásady řadí:

- individuální přístup, tzn. respektovat osobnost odsouzeného, jeho individuální zvláštnosti, charakter
- motivace odsouzeného, např. pokud má rodinu, aby se snažil o brzký návrat
- přiměřenost, tj. klást takové požadavky na vězně, aby byly přiměřené jejich schopnostem, vlastnostem, vzdělání
- komplexnost – vytvoření určitých soustav návyků, postojů
- zpětná vazba – pozorování vězně, pohovory s vězni, všímat si, jak se projevují v kolektivu, při terapiích
- cílevědomost – program zacházení musí směřovat k reálnému cíli
- systematickosti – působení musí být realistické (opravdové) a pro vězně srozumitelné
- soustavnost a perspektivnost – působení musí být v co nejdelším časovém úseku a vězeň nesmí mít pocit zmaru, vše je jen „jako“.³⁵

Ne každý vězeň je schopen akceptovat systematické, cílevědomé zacházení. Může to být z důvodu negativních zkušeností z dětství, pro nedostatek motivace, vůle, kvůli negativistickým postojům k autoritám a vzdělávání.

---

³⁴ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. 2. díl. Teorie a praxe zacházení s vězňými. Liberec: Technická univerzita, s. 77. ISBN 978-80-7372-204-3. Str. 45.*

³⁵ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. 2. díl. Teorie a praxe zacházení s vězňými. Liberec: Technická univerzita, s. 77. ISBN 978-80-7372-204-3. Str. 46.*

Neméně důležitou součástí programu zacházení jsou i zájmové aktivity, které mají za cíl rozvíjet u odsouzeného schopnosti a dovednosti v oblasti trávení volného času, aby jedinci po propuštění byli schopni tyto činnosti realizovat i v civilním životě a aby jim přinášely pozitivní užitek. Mezi tyto činnosti patří zejména sportovní aktivity, společenské hry aj.³⁶

Zjištění z praxe:

Ve věznici Rapotice se odsouzení jedenkrát týdně účastní volnočasových aktivit. Vychovatel skupinu odsouzených (většinou deset vězňů) dovede do společenské místnosti, kde hrají šachy, šipky, popř. fotbal. Vychovatel se jim během této doby nevěnuje, skupinku dovede, odvede. Problém by nastal, kdyby došlo třeba k fyzickému napadení mezi vězni. Vězni se těchto aktivit účastní zejména proto, aby získali od vychovatelů lepší hodnocení, které je zařadí do diferenční skupiny, ve které mají vězni lepší podmínky. Např. mohou jít na vycházku, nejprve s vychovatelem, pokud se osvědčí, tak i s osobou blízkou. Tohoto se snaží dosáhnout zejména osoby, které žádají o podmíněné propuštění.

2.4 PROBLÉMY ODSOUZENÝCH

Výkon trestu odnětí svobody je pro odsouzené velkou zátěžovou situací. Každý řeší obtížné situace jiným způsobem, hodně při tom záleží na osobnosti odsouzeného, na typu věznice a podmínkách, které v dané věznici panují, na novosti situace - opakovaně odsouzení již mají představu o tom, co je ve výkonu trestu čeká, což jim může jejich adaptaci usnadnit.

Problematiku vyrovnávání se se zátěžovou situací lépe pochopíme, vyjdeme-li z obecných zákonitostí vyrovnávání se člověka se zátěží.

1. Cílem vyrovnávání se se zátěží je obnovení rovnovážného stavu mezi člověkem a prostředím.
2. Způsob vyrovnávání se se zátěží má dopad na ovlivnění sebevědomí, sebedůvěry člověka.

---

³⁶ České vězeňství č. 1/2013. Čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci. Praha: VSR. ISSN 1213-9297.

3. Náročné životní situace mobilizují člověka k aktivnímu překonávání, jsou předpokladem učení a vývoje člověka.
4. Přerůstají-li náročné životní situace člověka, projevují se zvýšením napětím, nespavostí, nervozitou, v oblasti prožívání pak vznikají stavy úzkosti a nejistoty.³⁷

Existuje 5 základních typů adaptace na VTOS:

- a. Realistické přizpůsobení – týká se odolných jedinců, kteří si stanovili reálné cíle. Jsou to jedinci psychicky a sociálně odolní vůči zátěži.
- b. Agresivně nepřátelské přizpůsobení – agresivní forma vyrovnání se se zátěží. Odsouzený je agresivní proti všem, jak vůči personálu, tak vůči spoluvězňům.
- c. Přizpůsobení nepřiměřenou kompenzací – jedinec si není jistý sám sebou, ale vychloubá se svou trestnou činností, hraje roli velkého zločince.
- d. Přizpůsobení se nepřiměřenou projekcí – spočívá v obvinění někoho jiného - může za to ten druhý, např. kdyby byla manželka doma, nešel bych do hospody a nestalo by se to.
- e. Přizpůsobení únikem – odsouzený plánuje, jak ve skutečnosti ze situace unikne, nebo uniká denním sněním, které bývá doprovázeno drogou.³⁸

Výzkumy zaměřené na zvládání obtížných životních situací a na srovnání delikventních a nedelikventních osob zjistily, že delikventní osoby častěji řeší obtížné životní situace nežádoucím způsobem, mají sklon jednat impulzivně, situace řeší agresí. V průběhu výkonu trestu se způsob reagování na obtížné situace mění v negativním směru. Bylo zjištěno, že depresivní příznaky se váží k tomu, jak jedinec prožívá psychickou zátěž, a také k délce jeho pobytu ve výkonu trestu.³⁹

Pobyt ve výkonu trestu kromě psychických důsledků provází i důsledky sociální, které často přetrvávají i po propuštění.

Dalšími negativními důsledky pobytu ve výkonu trestu jsou:

---

³⁷ ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194s. ISBN 80-85981-97-1. Str. 114.

³⁸ Metody sociální práce pro sociální pedagogy, bod 1. (citované 25. 10. 2013). Dostupné na internetu: http://vincent.sweb.cz/_private/stranka_2.htm

³⁹ ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194s. ISBN 80-85981-97-1. Str. 117.

- nebezpečí vzájemné demoralizace vězňů samotných
- zpřetrhání sociálních vztahů nejen neúčinných, ale především sociálně užitečných (rozbití rodiny)
- sociální stigmatizace (vyloučení) jako překážka resocializace a návratu do společnosti
- narušení volných vlastností vězňů (sebeovládání, samostatnost, ukázněnost)
- růst zadluženosti
- zkušenosti s homosexuálním stykem, nebezpečí přenosných chorob.⁴⁰

Velkým problémem českých věznic je drogová problematika. Institut pro kriminologii a sociální prevenci v roce 2000 monitoroval drogovou problematiku ve věznicích, kdy bylo zjištěno, že počet drogově závislých se ve věznicích znásobil a změnila se skladba zneužívaných drog.⁴¹ Dostupnost drog ve věznicích je velkým problémem, který vyžaduje mimořádnou pozornost.

Z rozhovorů, které jsem vedla s vězni, umístěnými ve věznici Rapotice v typu zařazení s dozorem, a s osobami, které již byly z výkonu propuštěny, vyplynulo, že velmi záleží na typu věznice, ve které jsou vězni umístěni. Pobyť ve vězení je pro vězně málo nápravný. Ve vězení plní odsouzení málo povinností. Většina z nich nepracuje, většinu dne tráví sledováním televize a pitím kávy. Domnívám se, že pokud by byli pracovně zařazení, měli by možnost výdělku, ze kterého by mohli splácet dluhy a přispívat na chod věznice. Vychovatele a sociální pracovníky považují spíše za úředníky, kterých je ve vězení zbytečně mnoho, jejich pomoc nevyhledávají. Pokud chtějí, ve vězení si najdou nové známosti a po propuštění dále pokračují v páčání trestné činnosti, možná i díky tomu, že většina z nich jsou recidivisté, kteří mají základní vzdělání a v životě nic smysluplného nedělali.

---

⁴⁰ SOCHŮREK, Jan. Kapitoly z penologie. 3. díl. Negativní jevy ve vězení. Liberec: Technická univerzita, 2007, 69 s. ISBN 978-80-7372-205-0. Str. 6.

⁴¹ Drogová problematika ve věznicích ČR a některých zahraničních věznicích. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha, 2010. (citované 13. 1. 2014). Dostupné na internetu: <http://www.ok.cz/iksp/docs/259.pdf>

Podmínky výkonu trestu odnětí svobody považují mnozí penologové, penitenciární psychologové a penitenciární pedagogové za desocializační nikoli resocializační. Ztráta sociální vazby na rodinu vede ve svých důsledcích k hledání zázemí v homogenních kriminálních partách, což vede k fixaci na „vězeňské známosti“, které za spolupůsobení návyku na vězeňské prostředí posilují nesamostatnost, neschopnost najít a udržet si stále zaměstnání, a to vše při časté zadluženosti v důsledku škod způsobených trestnou činností. Nepříznivě působí i délka pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody, protože právě tato skutečnost má podstatný vliv na ztrátu rodinného prostředí.⁴²

2.5 PROPUESTĚNÍ ODSOUZENÉHO Z VTOS

Propuštění z výkonu trestu představuje pro odsouzeného další zátěžovou situaci. Po dobu pobytu ve věznici odvykl podmínkám běžného života a po propuštění ho čeká „šok ze svobody“. Jak se s danou situací vypořádá, opět záleží na jeho osobnosti „na schopnosti využívat své racionální kapacity při řešení náročných životních situací a nepodléhat emocionálnímu přístupu – prožívání této situace. Bude rovněž záležet na jeho sociálně komunikativních dovednostech v jednání na úřadech, na pracovištích, v rodině.“⁴³

Po propuštění odsouzeného bude hodně záležet na tom, jaké jsou jeho rodinné podmínky, jak k němu bude přistupovat okolí, přátelé, na existujícím zaměstnání. U jedince, který se nemá kam vrátit, nemá rodinné zázemí, práci, bydlení, je tato situace mnohem náročnější. U těchto lidí je nesmírně důležitý jejich postoj a snaha o začlenění se do běžného života. Realitou je, že ti, kteří nemají motivaci a chuť se svojí situací bojovat, často inklinují k alkoholu, opětovně páchají trestnou činností a opět končí ve výkonu trestu, který pro ně představuje určitý pocit jistoty a bezpečí ve smyslu „mám střechu nad hlavou, teplé jídlo, sprchu“.

Zjištění z praxe:

Již během výkonu trestu odsouzeného věznice spolupracují s orgány sociálního zabezpečení a snaží se zabezpečit plynulý přechod odsouzeného do samostatného způsobu

---

⁴² SOCHŮREK, Jan. Kapitoly z penologie. 3. díl. Negativní jevy ve vězení. Liberec: Technická univerzita, 2007, 69 s. ISBN 978-80-7372-205-0. Str. 6, 7.

⁴³ ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194s. ISBN 80-85981-97-1. Str. 121.

života po propuštění z VT. Věznice poskytují orgánům sociálního zabezpečení informace o odsouzených a umožňují jim průběžné kontakty s odsouzenými. Dále jsou ve věznicích zřízena výstupní oddělení, do kterých se umisťují odsouzení zpravidla před očekávaným propuštěním z výkonu trestu, kterým byl uložen trest odnětí svobody na dobu delší než tři roky, a ti odsouzení, jimž je třeba pomáhat při vytváření příznivých podmínek pro samostatný způsob života.

Příprava odsouzených na propuštění je tedy důležitá hlavně u osob, které jsou ve výkonu trestu delší dobu, a u osob s určitou mírou poškození osobnosti (např. psychopatická osobnost, odsouzení závislí na drogách či alkoholu apod.).⁴⁴

Úspěšnost života po propuštění závisí především na:

1. Osobnostních předpokladech pro změnu životního stylu (být schopen změny)
2. Ochotě spolupracovat na změně svého chování
3. Na kvalitě a podmínkách spolupráce
4. Na udržení si pozitivní vazby na funkční rodinu, která není zasažena delikventním chováním jejích členů
5. Zvýšení předpokladů pro úspěšnou adaptaci na práci, tj. osvojení si sociálních dovedností při práci
6. Možnosti nápodoby žádoucích vzorců chování
7. Na obsahu resocializačního programu a promyšlenosti a postupnosti jeho realizace⁴⁵

Příprava odsouzeného na život po propuštění a realizace resocializačních programů má veliký význam a je pro úspěšné začlenění odsouzených do běžného života nesmírně důležitá. Této přípravě by měla být v praxi věnována velká pozornost.

Důvody k propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody jsou uvedeny v hlavě páté z. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.

---

⁴⁴ ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194s. ISBN 80-85981-97-1. Str. 124.

⁴⁵ ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194s. ISBN 80-85981-97-1. Str. 125.

Věznice propustí odsouzeného, jestliže:

- uplynula doba trestu stanovená v pravomocném a vykonatelném rozhodnutí soudu a Vězeňské službě ČR nebylo doručeno nařízení soudu k výkonu dalšího trestu
- věznice obdržela písemný příkaz vydaný soudem, aby byl odsouzený propuštěn na svobodu
- propuštění nařídil státní zástupce při výkonu dozoru nad výkonem trestu
- o propuštění rozhodl prezident republiky při udělování milosti nebo ministr při výkonu svých oprávnění podle trestního řádu.⁴⁶ z. č. 169/1999 Sb.

Odsouzený propuštěný z výkonu trestu, který se nemá kam vrátit a nedisponuje financemi, nemá po propuštění příliš povzbudivou perspektivu. Věznice mu vyplatí částku, aby se mohl dostavit ke svému místně příslušnému kurátorovi, který klientovi může poskytnout další dávku pomoci v hmotné nouzi a informuje ho o možnosti požádat o sociální dávky různého typu. Proces přiznání těchto dávek se počítá na dlouhé týdny, proto před poskytovateli sociálních služeb stojí základní problém - pomoci klientovi s nalezením azylového ubytování, nebo mu maximálně usnadnit přístup na trh práce. Praxe bývá jiná. Klient o službu žádá až poté, když zjistí, že práci tak snadno sám nenajde a že nemá kde bydlet. Má v kapse posledních pár korun, potřebuje se osprchovat, najíst, nemá mobilní telefon. Co s tím? V žádném zákoně o tom není napsáno, nikde se o tom moc nemluví. V tomto případě se ke slovu dostává charitativní péče a spolupráce se subjekty sociální sféry.⁴⁷

O této péči budeme pojednávat v následující kapitole.

---

⁴⁶ Srov. Hlava V § 73 z. č. 169/1999 Sb., zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

⁴⁷ České vězeňství č. 2/2008. Čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci. Praha: VSČR. ISSN1213-9297.

3 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE

Postpenitenciární péče je specifickou péčí o člověka, který prošel trestním řízením, výkonem trestu odnětí svobody, ochranným léčením nebo ochrannou výchovou. Jedná se o pomoc odsouzeným po propuštění při hledání pracovních míst, pomoc při zprostředkování ubytování, finanční podpora, pomoc při začlenění do společnosti, sociálně výchovné a poradenské působení. Tuto péči dělíme na:

NUCENOU – která je obvykle vymezená zákonem a nadále propuštěného v určité míře omezuje, např. probace, ambulantní ochranné léčby

DOBROVOLNOU – znamená dobrovolné rozhodnutí klienta o zahájení i ukončení kontaktu, využití záleží na klientově svobodné vůli, např. charitativní organizace.⁴⁸

Jako důvody vzniku a potřeby postpenitenciární péče jsou nejčastěji uváděny tyto argumenty:

- cíle penitenciárního procesu nejsou zcela dosaženy, jedinec potřebuje odbornou pomoc, péči k adaptaci na nové podmínky života na svobodě a pomoc při integraci do společnosti
- první dny propuštění na svobodu jsou obdobím sociální rekonvalescence, kdy jedinec obnovuje sociální dovednosti, postupně se začleňuje do společnosti, kde snadno může podlehnout negativním vlivům
- nejčastější výskyt recidivy bývá v průběhu prvního roku na svobodě
- prožívání tzv. šoku ze svobody
- problémy s překonáním označení kriminálník a s tím související možné odmítnutí na trhu práce
- heteronomní morálka
- reálný život mimo vězení je neustálé hledání, volba alternativ řešení úkolů, situací
- problémy spojené s obnovením partnerských vztahů nebo při jejich rozpadu hledání vztahů nových

---

⁴⁸ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. 2. díl. Teorie a praxe zacházení s vězňnými. Liberec: Technická univerzita, s. 77. ISBN 978-80-7372-204-3. Str. 60.*

- obnovení rodičovské role a přijatelných vztahů k dětem
- obnovení nebo vytvoření nových materiálních podmínek života a profesionální uplatnění.⁴⁹

Základním problémem je otázka možností resocializace odsouzeného.

RESOCIALIZACE – opětná socializace u člověka propuštěného z dlouhodobé ústavní péče vězeňské, nemocniční aj.⁵⁰

RESOCIALIZACE – návrat ke společensky přijatelnému způsobu chování u lidí, kteří se od něj odchýlili. Tento proces se neobjede bez změny hodnotové orientace a realizace resocializačních programů. Je důležité, aby resocializační program dokázal klienty motivovat k akceptování přijatelné životní změny.⁵¹

Rozhodujícími pro resocializaci a úspěšnou reintegraci se jeví postoje odsouzeného k sobě samému, postoj k trestnému činu, pocity viny a motivace ke změně.⁵²

Po propuštění z výkonu trestu velice záleží na podmínkách, do kterých se propuštěný vězeň vrací, na jeho motivaci a osobnostních předpokladech.

Sochůrek ve své knize Kapitoly z penologie, 2. díl uvádí, že šanci na úspěšnou reintegraci a opuštění kriminální bariéry mají:

- mladí
- prvotrestaní
- bez poruch chování v anamnéze
- po krátkodobém trestu
- s bohatšími a nenarušenými vazbami (dobré sociální zázemí, rodina)

---

⁴⁹ ČERNÍKOVÁ, V. SEDLÁČEK, V. Základy penologie pro policisty. Vyd. 1. Praha: PAČR, 2002, 150s. ISBN 80-7251-104-1. Str. 140.

⁵⁰ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Česká Typografie a.s., 1994, 301 s. ISBN 80-90 15 40-0-5. Str. 179.

⁵¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 288 s. ISBN 80-7178-549-0. Str. 183.

⁵² SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. 2. díl. Teorie a praxe zacházení s vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, 77 s. ISBN 978-80-7372-204-3. Str. 56.

- s pevnými a kvalitními pracovními aktivitami (schopností setrvat bez delší absence v zaměstnání)⁵³

3.1 KONTINUÁLNÍ SOCIÁLNÍ PÉČE

Zkušenosti s realizací postpenitenciární péče vedly k podnětům, díky kterým se jen následná sociální péče o pachatele trestných činů transformuje v KONTINUÁLNÍ SOCIÁLNÍ PÉČI. Vytváří se předpoklady, aby dosud realizovaná postpenitenciární péče nabyla kvalitativně vyšší úroveň účinnosti. Dochází k prohloubení, k propojenosti, ke spolupráci jednotlivých částí organizace sociální péče a pachatele trestných činů. Snahou je vytvořit intenzivnější systém sociální péče. Systém kontinuální péče představuje hlubší spolupráci sociálních pracovníků vězeňské služby se sociálními kurátory obecních úřadů. Jedná se především o předávání informací o klientovi, prohloubení integrační funkce trestu ve smyslu znovuzачlenění odsouzených do společnosti. Kontinuální sociální práce se orientuje na poskytování takové pomoci, která uschopňuje klienta řešit svoji sociální situaci odpovědnějším, samostatnějším způsobem. Tato péče posiluje motivaci a úsilí klienta integrovat se do společnosti, napomáhá klientovi, aby si našel ve společnosti své místo (např. zprostředkování ubytování, práce, kontakty s úřady...). Kontinuální sociální péče se dále snaží rozvíjet síť institucí a sdružení, napomáhajících řešit problémy sociální a kriminální prevence.⁵⁴

3.2 STÁTNÍ SUBJEKTY KONTINUÁLNÍ SOCIÁLNÍ PÉČE

V kontinuální sociální péči u pachatelů trestných činů lze rozlišit:

- penitenciární sociální péči, která je vykonávána ve věznici pro výkon vazby a pro výkon trestu sociálním pracovníkem vězeňské služby, vztahuje se k cílům resocializačního procesu
- ranou pomoc a postpenitenciární péči, která je vykonávána sociálními kurátory obecních úřadů (pro mladistvé i dospělé) ve vazební věznici i ve věznicích a po

---

⁵³ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. 2. díl Teorie a praxe zacházení s vězňými. Liberec: Technická univerzita, 77 s. ISBN 978-80-7372-204-3. Str. 57.*

⁵⁴ ČERNÍKOVÁ, V. SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty. Praha: PAČR, 2012, 150 s. ISBN80-7251-104-1. Str. 142.*

propuštění vězňů z VTOS. Poskytování sociální péče sociálními kurátory zmírňuje důsledky výkonu vazby a výkonu trestu, předchází zprůchýlení sociálních vztahů a připravuje své klienty na život ve vězeňských podmínkách.⁵⁵

Státními subjekty kontinuální sociální péče jsou:

1. Sociální pracovník - pomáhá obviněnému nebo odsouzenému orientovat se a hledat cesty k uspořádání si svých sociálních vztahů k nejbližším, zaujmout pozitivnější postoj ke společnosti, jejím normám a hodnotám. Napomáhá odsouzenému nebo obviněnému řešit jeho sociální situaci, podněcuje ho, aby se zabýval svým sociálním vývojem. Sociální pracovník na základě poznání sociální situace, sociálního vývoje pachatele a na základě zjištění jeho sociální vyzrállosti sestavuje resocializační program, cílený k individualizované sociální reintegraci.

Sociální pracovník zajišťuje tyto úkoly:

- získává a ověřuje informace a poznatky, které jsou důležité pro vypracování sociální anamnézy. Zjišťuje, jaká je sociální rodinná situace, sociální vztahy v rodině, dosažené vzdělání a profesní příprava, styl výchovy a její vliv, způsob řešení náročných životních situací v rodině
  - zjišťuje podmínky a faktory, které ovlivnily sociální vývoj obviněného nebo odsouzeného
  - spolupracuje s rodinou, se sociálním kurátorem, se společenskými organizacemi za účelem sociální intervence do prostředí, do kterého bude po propuštění přicházet; hledá ubytování, zaměstnání
  - zprostředkovává první kontakt obviněného nebo odsouzeného s kurátorem
  - vytváří předpoklady pro vytváření příznivých sociálních vztahů.⁵⁶
2. Sociální kurátor – funkce sociálního kurátora je zpravidla součástí odboru městského nebo obecního úřadu. Kurátor poskytuje ranou sociální péči a pro

---

⁵⁵ ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194 s. ISBN 80-85981-97-1. Str. 186, 187.

⁵⁶ ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194s. ISBN 80-85981-97-1. Str. 187.

dospělé pomoc jedincům ve fázi vyšetřování vazebního a nevazebního, zmírňuje sociální důsledky pobytu ve vazbě, spolupracuje se sociálním pracovníkem věznice a připravuje odsouzeného na život v extrémních podmínkách.⁵⁷

Návštěva kurátora není po výstupu z vězení povinná. Záleží samozřejmě na klientově situaci, zda se má kam vrátit, zda má zajištěnou práci, nějakou sociální oporu. Pokud ale klient po propuštění řeší problémy týkající se práce, bydlení, dluhů apod., může od sociálního kurátora dostat minimálně cenné a užitečné rady. Kurátor dále rozhoduje o vyplacení dávky mimořádné pomoci. Ještě před návštěvou sociálního kurátora se propuštěným doporučuje navštívit úřad práce a přihlásit se do evidence žadatelů o zaměstnání. Sociální kurátor, pokud osoba žádá o poskytnutí dávky mimořádné okamžité pomoci, bude vyžadovat potvrzení o vedení propuštěného v evidenci tohoto úřadu.

Sociální kurátoři dále spolupracují se soudy, neziskovými organizacemi, Policií České republiky, obecními úřady, školskými zařízeními apod.

3. Mezi další státní subjekty kontinuální sociální péče patří: speciální školská zařízení, státní zdravotnické organizace určené pro ochranné léčení, úřady práce, správa sociálního zabezpečení.

3.3 NESTÁTNÍ SUBJEKTY KONTINUÁLNÍ SOCIÁLNÍ PÉČE

Mezi nestátní subjekty kontinuální péče patří občanská, církevní a charitativní sdružení a organizace, poskytující různé druhy sociální pomoci. Jedná se o pomoc materiální, poradenskou, dále jsou tyto instituce nápomocny při řešení bytové situace, pomáhají klientům se zajištěním práce a usnadňují jim návrat do běžného života.

Na základě různého druhu sociální pomoci je možné tyto organizace členit na:

1. organizace poskytující materiální pomoc – šatstvo, jídlo
  - ADRA- charitativní organizace adventistické církve

---

⁵⁷ Metody sociální práce pro sociální pedagogy, bod 18 (citované 5. 11. 2013). Dostupné na internetu: http://vincent.sweb.cz/_private/stranka_2.htm.

- Česká katolická charita
  - Červený kříž
2. organizace poskytující poradenskou pomoc (v situaci nouze, krize)
- Sdružení pro pomoc propuštěným vězňům a lidem v nouzi
  - Podání ruky
  - Domov Matky Terezy
  - Podané ruce
3. organizace poskytující sociální péči (stravování, osobní hygienu, ubytování, zdravotní péči a také integrativní programy)
- Azylové domy
  - Armády spásy
  - Naděje⁵⁸

AZYLOVÝ DŮM V TŘEBÍČI

Posláním Azylového domu pro muže Třebíč je poskytnout účinnou pomoc a podporu mužům, kteří ztratili vlastní bydlení, a nabídnout jim ubytování, základní sociální poradenství, možnost přípravy stravy, uspokojení osobní hygieny včetně vyprání a usušení prádla, a pomoc při uplatňování práv a zájmů při obstarávání osobních záležitostí.⁵⁹

Azylový dům poskytuje uživatelům azylové ubytování na dobu jednoho roku. Po celou dobu pobytu se musí uživatelé řídit vnitřním řádem domu, nesmí do azylového domu přijít zjevně pod vlivem alkoholu. U uživatelů jsou správcem domu prováděny orientační dechové zkoušky. Pokud by dechová zkouška byla opětovně pozitivní, mohli by být z azylového domu vykázáni. V tomto někteří uživatelé i zaměstnanci domu spatřují

---

⁵⁸ ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194s. ISBN 80-85981-97-1. Str. 192, 193.

⁵⁹ Azylový dům pro muže Třebíč. (citované 20. 10. 2013). Dostupné na internetu: <http://trebic.charita.cz/strediska/azylovy-dum-pro-muze-trebic/>.

výhodu oproti městským ubytovnám, kde je konzumace alkoholu na denním pořádku. Pokud uživatel dodržuje pravidla a řád a během ročního pobytu se mu nepodaří zajistit si bydlení, azylový dům mu umožní návazné ubytování, a to opět na dobu jednoho roku. Poté musí azylový dům na tři měsíce opustit, a pokud se mu stále nedaří nalézt ubytování, po této době se do azylového domu může vrátit.

Měla jsem tu čest se několikrát s pracovníci a některými obyvateli azylového domu v Třebíči setkat a musím říct, že sociální pracovníci jsou velice ochotné a vstřícné, snaží se uživatelům poskytnout potřebné informace k řešení jejich nepříznivé situace a informovat je i o jiných formách pomoci.

V azylovém domě je příjemné prostředí, čisto a klid. Pracovníci azylového domu se sice snaží uživatele motivovat k samostatnému a odpovědnému způsobu života, ale i přesto v azylovém domě nalezneme uživatele, kteří zde s tříměsíčními přestávkami pobývají již několik let.

3.4 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Má vězení alternativu? Vězení a vazby se stávají místem, v němž se všechny problémy prolínají ve vyhraněné podobě. Vězení jsou ukázkou života v extrémních podobách. Měla by sloužit k odstrašení zločinců, výchově odsouzených pachatelů, k ochraně společnosti. Běžná představa o smyslu vězení tkví v tom, že by měla být pro potencionálního pachatele dostatečnou hrozbou, a pro bývalého vězně dostatečným poučením, aby se do něj již nevrátil. Alternativa vězení - trest vykonávaný ve společnosti, nikoliv v uzavřeném, odděleném prostředí, by měla omezit společenské náklady na zacházení s pachateli. Trest vykonávaný v přirozeném prostředí, na které je pachatel zvyklý, tak aby nepřišel o své zaměstnání, mu nabízí možnost spoléhat se na své síly a přebírat odpovědnost za svůj život. Tresty na svobodě mají tu výhodu, že jsou levnější, umožňují pachateli nahradit společnosti způsobenou škodu a vyhnout se životní dráze obyvatele vězení. Samozřejmě nic není černobílé. Může vzniknout obava, že uložení

alternativního opatření může pachatel brát jako rezignaci soudu či společnosti. Jedním z druhů práce s pachatelem mimo vězení je probační a mediační služba.⁶⁰

Probační a mediační služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů, spojených s trestnou činností, a současně organizuje a zajišťuje důstojný a efektivní výkon alternativních trestů s důrazem na ochranu komunity a prevenci kriminality.⁶¹

Právní zakotvení nalezneme v z. č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, kde nalezneme vysvětlení těchto pojmů.

Probačí se rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola trestů nespojených s odnětím svobody, kontrola chování odsouzených ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu, individuální pomoc obviněnému a působení na něj.

Mediací se rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání sporu.⁶²

Osobně jsem navštívila pracoviště Probační a mediační služby ČR (PMS) se sídlem na Okresním soudě v Třebíči. Ochotná vedoucí střediska PMS mi sdělila, že dvakrát do roka pořádají ve Věznici Rapotice (zde jsem realizovala část výzkumné práce) besedy, kde odsouzené informují o podmínkách k zahájení spolupráce s PMS ČR ohledně možnosti podmíněného propuštění. S případnými zájemci následně realizují další schůzky.

Odsouzení, kteří chtějí žádat o podmíněné propuštění, vyplní formulář „Podnět k zahájení spolupráce s Probační a mediační službou ČR“, ve kterém odpoví na otázky, týkající se zejména problematiky trestného činu, za jehož spáchání jsou v současné době ve výkonu trestu, zda byli již dříve trestáni, zda jim bylo vedle současného výkonu trestu uloženo ochranné léčení, které by měli podstoupit po podmíněném propuštění.

Důležité je zjistit, zda byli odsouzení během výkonu trestu v kontaktu se svou rodinou, na koho se mohou zaměstnanci PMS obrátit s žádostí o doplnění informací

---

⁶⁰ VOŇKOVÁ, Jiřina. CHALUPOVÁ, Jana. Sociální práce s pachateli. Praha: Leges, 1992, 125s. ISBN 80-85638-01-0. Str. 69, 71, 72.

⁶¹ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Poslání a cíle. (citované dne 28. 10. 2013). Dostupné na internetu: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>.

⁶² Srov. Hlava 1. § 2 z. č. 257/2000 Sb., zákon o Probační a mediační službě.

k jejich osobě a k situaci, jež nastane po podmíněném propuštění. Dále se zjišťuje, jaké kroky učinili odsouzení v rámci přípravy na podmíněné propuštění, co je vede k podání této žádosti. Následně dají žadatelé svým podpisem souhlas zaměstnancům PMS k tomu, aby shromažďovali informace týkající se jejich rodinné, sociální a pracovní situace. Toto stanovisko je připojeno k žádosti o podmíněné propuštění.

Stanovisko probační a mediační služby je jedním z podkladů, na základě kterého rozhodne soudce, zda bude odsouzený podmíněně propuštěn. Toto stanovisko obsahuje:

- uvedení zdrojů informací, ze kterých PMS čerpala
- základní informace o způsobu navázání kontaktu klienta s PMS a o průběhu jejich spolupráce
- doplňující informace k rodinnému, sociálnímu a pracovnímu zázemí klienta po podmíněném propuštění (s dohledem) - zde je uvedena rodinná situace klienta a také jsou zde zmíněna rizika, která by mohla nastat po propuštění z výkonu trestu a která je třeba zvážit (např. jednalo-li se o osobu drogově závislou, je třeba zjistit, zda si je klient vědom svého problému se závislostí na drogách, zda problém začal řešit, jaký je jeho postoj k drogám do budoucna, zda je připraven být v rámci stanovené zkušební doby a spolupráce s PMS testován na přítomnost drog z tělních tekutin apod.)
- výsledné shrnutí analýzy potřeb klienta - jaká rizika se mohou vyskytnout po podmíněném propuštění, zda klient uložený trest akceptuje, jakým způsobem plnil během výkonu trestu své povinnosti (hodnocení věznice)
- stanovisko střediska PMS k žádosti klienta o podmíněné propuštění včetně doporučení konkrétních opatření, jež by měla být realizována v rámci podmíněného propuštění v případě kladného vyřízení žádosti klienta o podmíněné propuštění např. klient pro možnost, že by soud jeho žádosti o podmíněné propuštění vyhověl, má vytvořeno dobré sociální zázemí a je předpoklad, že bude řádně pracovat; dále uvedení, zda PMS doporučuje vyhovění žádosti klienta o podmíněné propuštění z výkonu trestu a návrh uložení alternativního trestu⁶³

---

⁶³ Interní materiály PMS Třebíč.

Věznici dále navštěvují duchovní a pracovníci charity, navazují kontakty s těmi, kteří nemají zázemí, a pomáhají jim s následnou resocializací. V městě Třebíči je pro osoby vracející se z výkonu trestu zřízen podpůrný sociální program AL PASO, který realizuje katolická charita, která v Třebíči zřídila azylový dům, o jehož činnosti jsem pojednávala v předchozí podkapitole.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘEDMĚT VÝZKUMU

Předmětem zájmu výzkumu je zjistit, jak osoby ve výkonu trestu vnímají svoji životní situaci, jak chápou a interpretují svoji životní spokojenost, a zkoumat vliv pobytu ve výkonu trestu na jejich prožívání duševní pohody a štěstí.

Dalším úkolem je zjistit, jakým způsobem vnímají svoji životní situaci osoby, které již z výkonu trestu byly propuštěny, zda pocity těchto osob jsou v současnosti jiné než v době, kdy byly ve výkonu trestu, a vytvořit obraz toho, jaké faktory ovlivňují životní štěstí a spokojenost z pohledu odsouzených, kteří jsou ve výkonu trestu, a z pohledu osob po propuštění.

4.1 CÍLE VÝZKUMU

Cílem výzkumu bude zjistit:

- co pro osoby ve výkonu trestu a osoby, které již z výkonu trestu byly propuštěny, znamená štěstí a životní spokojenost
- zda a jak ovlivňuje celkovou životní spokojenost respondentů rodinný život
- zda souvisí životní spokojenost respondentů se zdravím
- vliv výše dosaženého vzdělání respondentů na celkovou životní spokojenost
- zda celkovou životní spokojenost ovlivňuje ekonomická situace respondentů
- zda respondenti mají obavu ze svého dalšího fungování ve společnosti.

Na základě výše uvedeného jsme si položili následující výzkumné otázky, na které se budeme snažit nalézt odpovědi. Jako synonymum pojmů „životní štěstí“ a „spokojenost“ budeme v našem výzkumu používat termín „kvalita života“.

Jak ovlivňuje subjektivní hodnocení kvality života osob ve výkonu trestu jejich životní situace?

Jak ovlivňuje subjektivní hodnocení kvality života osob propuštěných z výkonu trestu jejich životní situace?

V jakých oblastech se rozdílily v subjektivním hodnocení kvality života mezi osobami ve výkonu trestu a osobami propuštěnými z výkonu trestu projevují nejvýrazněji?

4.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR A METODY

Zkoumanými osobami jsou dvě skupiny respondentů. V první skupině se jedná o vězně, kteří jsou v současné době ve výkonu trestu odnětí svobody. Jedná se o pět odsouzených mužů, kteří jsou umístěni ve věznici Rapotice v typu zařazení s dozorem. Tři z těchto mužů jsou v současné době před možným podmíněným propuštěním a dva před pevným výstupem. Vzhledem k tomu, že nepracuji ve vězeňské službě, s výběrem uvedených respondentů mi pomáhala sociální pedagožka, která ve věznici pracuje. Po naší domluvě oslovila a vytipovala vhodné respondenty, kteří byli ochotni na výzkumu spolupracovat.

Druhá skupina respondentů zahrnuje osoby, které již byly z vězení propuštěny. Jedná se o čtyři muže, kteří se v současné době nachází v Azylovém domě pro muže Třebíč. S výběrem těchto mužů mi pomáhala sociální pracovnice azylového domu, od které jsem se dozvěděla, že v současnosti v azylovém domě žije pět mužů vhodných pro tento výzkum, z čehož čtyři byli ochotni zúčastnit se výzkumu.

Metodologickým základem diplomové práce bude kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum je zaměřen na interpretace subjektivních významů, popis kontextu chování a jednání, přičemž se zajímá o subjektivní teorie jedinců v daném prostředí. Tento druh výzkumu je vhodné zvolit zejména v případě, pokud je cílem výzkumu porozumět subjektivním zkušenostem jedinců nebo skupiny, interakcím mezi jedinci a prostředím. Základní zaměření kvalitativního výzkumu je dáno relativně obecnými otázkami, ne hypotézami, které se mají testovat. Pro kvalitativní výzkum je charakteristická interakce výzkumníka se zkoumanými jedinci. Během těchto interakcí může výzkumník reagovat na projevy účastníků a požadavky situace. Důležité je, aby si výzkumník uvědomil své vstupní názory a tyto se snažil odlišit od nových informací, vyplynulých z výzkumu. Kvalitativní výzkum chce osvětlit subjektivní zkušenost, jednání a kontext zkoumaných

jedinců. V kvalitativním výzkumu nehledáme jednoduchou pravdu, ale chceme problému porozumět.⁶⁴

Pro účel výzkumu jsem zvolila polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor.

POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Sestavila jsem dva polostrukturované rozhovory. První pro osoby, které se nacházejí ve výkonu trestu před propuštěním, a druhý pro osoby, které již byly propuštěny.

Rozhovor je sestaven ze 43 otázek a je tematicky rozdělen do 9 oblastí.

Pro osoby ve výkonu trestu je zaměřen na tyto oblasti:

- oblast prožívání aktuální situace
- oblast hodnocení vlastních schopností ve VT
- oblast rodiny
- oblast práce
- oblast hodnocení interakce s okolím ve VT
- oblast vnímání vlastní situace před propuštěním z VT
- oblast plánů do budoucna
- celková životní spokojenost
- oblast zdraví

Pro osoby po propuštění je rozhovor zaměřen na tyto oblasti:

- oblast prožívání aktuální situace
- hodnocení vlastních schopností
- rodina
- práce

---

⁶⁴ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum v pedagogice. (citované 1. 2. 2014). Dostupné na internetu: <http://www.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/kvalvyzkpedhendl.pdf>.

- hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu
- vnímání vlastní situace po propuštění z výkonu testu
- plány do budoucna
- celková životní spokojenost
- zdraví

Vzor polostrukturovaných rozhovorů je uveden v příloze č. 1.

NESTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Nestrukturovaný rozhovor je používán na počátku výzkumného projektu, kdy není předem určena struktura rozhovoru ani pořadí otázek a nejde o to získat stejnou informaci od dotazované osoby.

Tento rozhovor byl zaměřen na zjištění osobní historie a poznání životní situace respondentů. Získané údaje byly použity pro vypracování základních osobních údajů o životě respondentů, zejména týkajících se důvodu odsouzení, kolikrát byli respondenti souzeni a odsouzeni, za jaký trestný čin a jak dlouhou dobu jsou ve výkonu trestu.

Získané odpovědi, týkající se oblasti životní spokojenosti, štěstí a rodinného stavu osob ve výkonu trestu, budou srovnány s odpověďmi osob po propuštění a s českým průměrem dle studie Dany Hamplové vydané Sociologickým ústavem AV ČR Praha.

4.3 VÝSLEDKY A INTEPRETACE

Výsledky studie jsou uvedeny formou kasuistik. Pracujeme se dvěma skupinami respondentů. První skupina zkoumaných osob je složena z respondentů, kteří jsou v současné době ve výkonu trestu před propuštěním, druhá skupina je sestavena z osob, které již byly propuštěny.

U všech respondentů byly zjištěny základní údaje, prožívání jejich aktuální situace, rodinná situace. Zdravotní stav u dotazovaných byl hodnocen pomocí pěti kategorií (velmi dobrý, dobrý, uspokojivý, špatný, velmi špatný). Pro oblast zjištění celkové životní spokojenosti všichni respondenti odpovídali na otázku: „Když zvážíte všechny okolnosti,

jak byste řekl, že jste šťastný“. Na výběr měli pět kategorií (velmi spokojen, spokojen, ani spokojen ani nespokojen, nespokojen, velmi nespokojen).

U respondentů, kteří jsou stále ve výkonu trestu, bylo záměrem zjistit, co ve vězení nejvíce ovlivňuje jejich životní spokojenost, jaké pocity u nich převládají před propuštěním, jaké jsou jejich plány do budoucna, zda jsou připraveni na návrat do běžného života, co bude po jejich propuštění nejtěžší. U respondentů již propuštěných bylo záměrem zjistit hodnocení jejich vlastní situace po propuštění z výkonu trestu, co pro ně bylo po propuštění nejtěžší, co by chtěli ve svém životě změnit a jaký je v současné době smysl jejich života.

Výsledky výzkumu budou sledovat, v jakých oblastech se rozdíly v subjektivním hodnocení kvality života mezi osobami ve výkonu trestu a osobami propuštěnými z výkonu trestu projevují nejvýrazněji.

Pro přehlednost jsou respondenti, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, a to buď před pevným výstupem, nebo před podmíněným propuštěním, označeni tímto způsobem: V1, V2, V3, V4, V5. Respondenti, kteří se ve výkonu trestu již nenacházejí, jsou označeni: P1, P2, P3, P4.

VÝZKUM REALIZOVANÝ VE VĚZNICI RAPOTICE

V průběhu rozhovoru jsem s dotazovaným byla v místnosti sama. Zjištěné informace jsem zapisovala na papír, snažila jsem se, aby tím nebyl narušen průběh rozhovoru. S každým dotazovaným jsme si, poté co jej vězeňská služba přivedla do místnosti, podali ruce, respondent se posadil na židli ke stolu, já seděla naproti. Následně jsem vysvětlila důvod realizace výzkumu, ujistila jsem respondenty, že rozhovor je zcela anonymní a pokud by nechtěli na některou z otázek odpovídat, nemusejí.

Respondent V1:

Jedná se o muže ve věku 63 let, který vyrůstal v úplně bezproblémové rodině. Dětství prožil spokojeně. Dvacet let je rozvedený, má dvě dcery, se kterými se po rozvodu často nestýkal. Dosáhl středního vzdělání. Za svůj život byl třikrát souzen i odsouzen. V současné době je výkonu trestu za trestný čin podvodu, za který byl odsouzen na 10 let. Ve výkonu trestu odnětí svobody je deset let, ve věznici Rapotice v typu zařazení

s dozorem je umístěn dva roky, zbytek trestu pobýval ve věznici v Kuřimi v typu zařazení s ostrahou. Momentálně se nachází na předvýstupním oddělení věznice, kde je na pokoji společně s dalšími třemi vězni. Jak sám uvádí, ve věznici se mu daří dobře, na pokoji má televizi, dvd přehrávač, sporák, na kterém si připravuje jídlo.

Tento respondent na mě působil vážným dojmem, neusmíval se, když mi podával ruku, jeho stisk byl slabý. Během rozhovoru nejevil známky nervozity.

1. oblast – Prožívání aktuální situace

Respondent V1 je ve výkonu trestu spokojen. Na svoji životní spokojenost nahlíží z materiálního hlediska. Ve vězení pobírá starobní důchod, díky tomu má našetřené peníze. Před nástupem do výkonu trestu zažíval pocity beznaděje a nechuti nastoupit, jelikož již měl s pobytem ve vězení dřívější zkušenosti. Nejhorší byl pobyt ve vazbě, kde si podle jeho vyjádření „připadal jako zvíře“, zažil tam špatné podmínky. Vzhledem k tomu, že během pobytu ve vězení našetřil dobrou sumu peněz, jeho představy o životě na svobodě jsou pozitivní. Chce se usadit na nějaké ubytovně, bude navštěvovat matku v pečovatelském domě a doufá, že bude v kontaktu s jeho dcerami a vnoučaty.

2. oblast – Hodnocení vlastních schopností ve VT

Ve výkonu trestu nezažil žádné konflikty, pobyt ve věznici hodnotí jako bezproblémový. Často si čte, hraje šachy, přemýšlí o životě. Nejvíce ho trápí problémy s váhou. Protože nemá pohyb, ve vězení přibral a přebytečná kila se mu nedaří shodit. Jediné, co by na sobě chtěl změnit, je fyzický vzhled. Co se týká osobnosti, považuje se za klidného, vyrovnaného muže.

3. oblast - Rodina

Rodina pro respondenta znamená hodně. Dvakrát do týdne si telefonuje se svojí matkou, což mu dodává novou energii a příznivě ovlivňuje jeho psychickou pohodu. Zpočátku pobytu ve vězení si s matkou a jeho dcerami psal dopisy, což v poslední době opadlo. Osobní návštěvy ve věznici nemá. Před nástupem do vězení žil s přítelkyní, bydleli každý sám, pouze se navštěvovali a společně jezdili na dovolené. Přítelkyně se s ním po odsouzení rozešla, nechalo ho to chladným. Domnívá se, že kvůli jeho pobytu ve vězení se jeho rodinné vztahy s nejbližší rodinou nezměnily, ostatní ho nezajímají.

4. oblast – práce

Před zařazením do výkonu trestu pracoval jako konstruktér, pak pomáhal v baru. Čím měl víc peněz, tím chtěl více a více. Ve výkonu trestu pracoval prvních pět let, z výdělku dostával 20 procent, zbytek peněz šel na splacení pohledávek a chod věznic. V současné době je už dva a půl roku ve starobním důchodu, proto otázku zajištění práce po výkonu trestu neřeší, peněz má dost, jeho ekonomická situace je dobrá, díky tomu je spokojený.

5. oblast – Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Po nástupu do výkonu trestu se jeho zdravotní stav zhoršil, se ztrátou svobody se vyrovnával pomocí práce, kterou vykonával ve věznici v Kuřimi. Uvádí, že atmosféru ve vězení ovlivňují ostatní spoluvězni, hlavně drogově závislí jedinci mají negativní vliv na ostatní. Svůj pobyt ve věznici hodnotí jako klidný, větší konflikty nezažil. Mrzí ho, že ve věznicích nejsou dovolené fyzické tresty, které by mohly mít pozitivní vliv na problémové osoby. Ve věznici se účastnil RESO programů, které jsou povinné. Pomoc vychovatelů ani sociálních pracovníků nevyhledával.

6. oblast – Vnímání vlastní situace před propuštěním z výkonu trestu

Pobyt ve výkonu trestu měl především zpočátku zásadní vliv na jeho duševní prožívání. Před propuštěním u něj převládají pocity štěstí, těší se na volnost, kterou na svobodě bude mít. Na návrat do běžného života je připraven, ze svého fungování v běžném životě obavy nemá. Po propuštění plánuje zajistit si bydlení na ubytovně.

7. oblast – Plány do budoucna

Po propuštění z VTOS plánuje užívat důchodu a našetřených peněz. Domnívá se, že byl odsouzen neprávem, proto bude chtít svou situaci řešit po právní stránce, plánuje napsat stížnost Ústavnímu soudu.

8. oblast – Celková životní spokojenost

Po zvážení všech okolností se cítí být v životě spokojený (výběr z pěti kategorií možností). Nejvíce je spokojen v současné době na předvýstupním oddělení. V minulosti třikrát žádal o podmíněné propuštění, jeho žádost byla vždy zamítnuta, následkem toho zažíval beznaděj. Štěstí a životní spokojenost dle jeho názoru nejvíce ovlivňuje materiální zabezpečení a rodinný život. Nespokojen je pouze s politickou situací v zemi a s tím, že byl odsouzen neprávem. O sobě dokáže říct, že se celkově cítí být šťastný člověk.

9. oblast - Zdraví

Před nástupem do výkonu trestu byl jeho zdravotní stav průměrný, po nástupu se jeho stav střídal mezi průměrným a špatným, zejména kvůli psychice. V současné době svůj zdravotní stav hodnotí jako průměrný.

SHRNUTÍ

Respondent V1 má jistotu, že bude v brzké době propuštěn, což má vliv na prožívání jeho duševní pohody, a díky tomu se cítí být šťasten a spokojen. Vzhledem k tomu, že ve vězení nebyl poprvé, dokázal se se ztrátou svobody vyrovnat lépe, než během prvních pobytů ve věznici. Celkovou životní spokojenost tohoto respondenta ovlivňuje zejména jeho dobrá ekonomická situace a kontakty s matkou. Po propuštění má v plánu najít si bydlení na ubytovně a užívat našetřených peněz. Po založení partnerského vztahu netouží. Díky pobytu ve vězení přibral, s čímž je v současné době nespokojen. Obavy ze znovuzачlenění a návratu do běžné společnosti nemá.

Respondent V2:

Je 23letý svobodný, bezdětný muž, který do 13 let zažíval klidné dětství u svých rodičů. Problémy začaly poté, co se jeho rodiče rozvedli. Chvilí pobýval u otce, chvíli u matky, chvíli u prarodičů, se kterými měl dobrý vztah. Když pobýval u otce, začaly první krádeže. V době od 15 do 18 let žil ve výchovném středisku v Ostravě. Jeho nejvyšší dosažené vzdělání je základní. Za svůj mladý život byl již třikrát odsouzen. Ve vězení je od roku 2011 za krádeže aut a motorek, v současné době žádá o podmíněné propuštění. Ve výkonu trestu je relativně spokojen. Většinu dne tráví sledováním televize, ležením na posteli. Vzhledem k tomu, že se nemá kam vrátit, má obavu z toho, zda se zvládne postavit se na vlastní nohy. Jeho největší prioritou je najít si bydlení a dodělat si školu, peníze našetřené nemá. Když mu bylo šestnáct let, měl nehodu na motorce, od té doby je v invalidním důchodu.

Respondent na mě působil sebevědomým dojmem. Během rozhovoru se usmíval, odpověděl na všechny položené otázky. Když jsme si na počátku rozhovoru podali ruce, oproti respondentovi V1 stisk jeho ruky byl pevný.

1. oblast – Prožívání aktuální situace

Životní spokojenost ve výkonu trestu vnímá tak, že když si hledí svých povinností a nevyhledává konflikty s ostatními vězni nebo pracovníky věznice, je spokojenější. Říká: „Před nástupem do vězení jsem měl všechno (přítelkyni, peníze), o všechno jsem přišel“. To ovlivnilo prožívání jeho duševní pohody ve výkonu trestu. Před možným podmíněným propuštěním pociťuje spíše strach z toho, co ho na svobodě čeká. Vzhledem k tomu, že dosáhl pouze základního vzdělání, po propuštění by chtěl studovat. S tímto mu pomáhá sociální pracovnice věznice.

2. oblast – Hodnocení vlastních schopností ve VT

Ve výkonu trestu nemá problémy. Na oddíle je s dalšími šesti spoluvězni, dobře zvládá všechny situace. Jelikož je v invalidním důchodu, je pracovně nezařaditelný, proto alespoň ve věznici uklízí, což vychovatelé hodnotí kladně. Jeho životní spokojenost ovlivňuje fakt, že nemá dokončenou školu, to by chtěl na svobodě změnit. Se svým zdravotním handicapem se vyrovnal.

3. oblast - Rodina

S rodinou je v kontaktu minimálně, jednou nebo dvakrát do měsíce si telefonuje s matkou a prarodiči. Před nástupem do vězení měl pronajatý byt, kde žil s přítelkyní, pobíral invalidní důchod. Jejich finanční situace byla dobrá z důvodu trestné činnosti, kterou páchal (krádeže aut a motorek). Po nástupu do výkonu trestu se s ním jeho přítelkyně rozešla, s rozchodem se vyrovnal, ačkoliv to ovlivnilo jeho spokojenost. V té době nebyl šťastný. Na odloučení od rodiny je zvyklý, jelikož už v 15 letech byl umístěn do výchovného střediska.

4. oblast - Práce

Před zařazením do výkonu trestu nepracoval, pobíral invalidní důchod. Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu je pracovně nezařaditelný, proto ve výkonu trestu práci nemá, ve věznici alespoň uklízí. Protože pobírá invalidní důchod, se zajištěním práce po propuštění mu nikdo nepomáhá. Jeho cílem je dostudovat, se zajištěním vhodné školy mu pomáhá vychovatelka. Jeho ekonomická situace je špatná, nic nemá, o vše přišel v exekuci.

5. oblast – Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Se ztrátou svobody, která nastala po nástupu do vězení, se vyrovnal dobře. Tvrdí o sobě, že je přizpůsobivý a psychicky odolný, a to hlavně díky své minulosti. Rád

komunikuje se zaměstnanci věznice, se kterými se setkává při úklidu. Jeho pobyt ve vězení hodnotí jako klidný, problémy s dozorcí nebo vychovateli nemá. Spoluvězně si drží od těla, tudíž se zatím žádné konflikty nevyskytly. Vzhledem k tomu, že žádá o podmíněné propuštění, využívá pomoc sociálních pracovníků a vychovatelů, jinak by prý jejich pomoc nepotřeboval.

6. oblast – Vnímání vlastní situace před propuštěním z výkonu trestu

Ze života na svobodě má strach, nemá se kam vrátit, což ovlivňuje prožívání jeho životní spokojenosti. Má pochyby, zda je připraven na návrat do běžného života, ale ví, že jednou to přijít musí. Po propuštění si chce najít bydlení, zpočátku někde na ubytovně, a studovat, aby získal alespoň výuční list, nejlépe v oboru elektrikář, což by ho bavilo. Až poté chce řešit rodinný život. Po propuštění se nejvíce obává, zda se dokáže finančně zabezpečit.

7. oblast – Plány do budoucna

Po propuštění z výkonu trestu chce především studovat. Chce být sám. Až dokončí školu, pak bude „hledat“ přítelkyni a řešit rodinný život. Chtěl by dosáhnout toho, aby byl lepším otcem a rodičem, než byl jeho otec. Po propuštění se nechce stýkat se stejnými osobami, s nimiž se stýkal před výkonem trestu, a to z důvodu, aby znovu nezačal s pácháním trestné činnosti.

8. oblast – Celková životní spokojenost

Po zvážení všech okolností se cítí být spokojen. Dle jeho názoru štěstí a životní spokojenost v životě nejvíce ovlivňuje dobré rodinné zázemí, pevné vztahy s rodiči a nejbližší rodinou, což on zažil pouze do svých 13 let. Je zajímavé, že i přesto všechno je šťastný.

9. Oblast - Zdraví

V 16 letech měl úraz na motorce, proto je v invalidním důchodu. I přesto svůj zdravotní stav před nástupem do výkonu trestu, po nástupu i v současné době hodnotí jako dobrý.

SHRNUTÍ

Respondent V2 nemá dobré rodinné zázemí, což ovlivňuje prožívání jeho životní spokojenosti. I přesto, že v důsledku jeho nehody na motorce je v invalidním důchodu, se zdravotním stavem je smířen a nemá to vliv na prožívání jeho celkové životní spokojenosti. Jeho největším přáním a cílem je studovat. Ekonomická situace respondenta není dobrá, což také ovlivňuje jeho celkovou životní spokojenost. Má strach, zda se po propuštění dokáže zabezpečit. Začlenění do běžného života se obává především z důvodu, že se po propuštění nemá kam vrátit a musí se dokázat sám o sebe postarat.

Respondent V3:

Respondent V3 je 62letý muž, 14 let rozvedený, který má čtyři děti. Vyrůstal v úplné rodině. Své dětství hodnotí jako pohodové. Dosáhl základního vzdělání, pracoval jako zedník. Před nástupem do výkonu trestu žil v bytě s družkou, kde jej navštěvovaly jeho děti a vnoučata. Ve vězení je v kontaktu s družkou. Ve svém životě byl desetkrát souzen i odsouzen, a to zejména za násilné trestné činy. Ve vězení je od dubna roku 2013 za trestný čin ublížení na zdraví. V současné době je na předvýstupním oddělení věznice, kde, jak sám říká, se žije lépe, člověk má k dispozici sporák, na kterém si může připravit jídlo, pračku, DVD přehrávač, televizi. Pobyt ve vězení měl negativní vliv na prožívání jeho spokojenosti především během prvních odsouzení, v současné době je se svojí životní situací smířený a pobyt ve vězení vnímá jako přísnější vojnu.

Respondent V3 na mě působil jako zkušený recidivista. Během rozhovoru byl klidný, působil vyrovnaným dojmem. Mluvil jasně, odpověděl na všechny položené otázky, měl tendence žertovat.

1. oblast – Prožívání aktuální situace

Ve výkonu trestu není poprvé, což ovlivnilo vnímání jeho životní spokojenosti ve výkonu trestu, z pobytu ve vězení neměl strach. Před nástupem do výkonu nepocíťoval pocity strachu ani beznaděje, k situaci přistupoval s vědomím, že když spáchal trestný čin, musí za to být potrestán. Zajímavé je, že před propuštěním se cítí být šťasten, spokojen však není. Nedomnívá se, že by po jeho propuštění z výkonu trestu došlo ke zlepšení jeho životní situace. Po propuštění se chce vrátit k družce a přeje si, aby společně žili klidným životem.

2. oblast – Hodnocení vlastních schopností ve VT

Každodenní problémy, se kterými se ve výkonu trestu setkává, zvládá dobře. Není problémový člověk, problémy nevyhledává ani nevyvolává. Nedělá mu potíže zvyknout si na jakýkoliv nastavený režim. Na sobě by nechtěl nic změnit.

3. oblast - Rodina

Rodinu tento respondent staví na první místo. Dle něj je rodina faktor, který ovlivňuje životní štěstí a spokojenost člověka. Děti jsou pro něj v životě nejcennější. Před nástupem do vězení žil s družkou, jeho děti s vnučaty za nimi jezdily na návštěvy, společně podnikali různé výlety. S odloučením od rodiny se vyrovnává tím způsobem, že se snaží zabavit - čte, luští křížovky, sleduje televizi. S dětmi a družkou si píše každý týden dopisy, příležitostně si telefonují a jedenkrát jej družka ve vězení navštívila. Má obavu, že výkon trestu bude mít neblahý vliv na jeho vztah s družkou. Očekává, že vztah s dětmi se kvůli jeho pobytu ve vězení nezmění.

4. oblast - Práce

Před zařazením do výkonu trestu pracoval jako zedník. Ke svému životu nepotřebuje nadstandard, ale má hodně dluhů a exekuci, proto před zařazením do výkonu trestu chodil na brigády. Ve výkonu trestu práci nemá, prý z důvodu, že byl v minulosti vícekrát trestaný, proto by jej nenechali pracovat mimo prostory věznice. Se zajištěním práce po propuštění mu pomáhá jeho syn, který pracuje jako OSVČ, díky tomu se cítí být spokojenější. Ekonomická situace respondenta je tíživá.

5. oblast – Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Před nástupem do věznice Rapotice byl se situací smířený. Během jeho prvního nástupu do výkonu trestu se s adaptací na prostředí věznice vyrovnával hůře. Jeho spokojenost ve výkonu trestu nejvíce ovlivňuje potřebný klid. Svůj pobyt ve vězení hodnotí jako klidný, s dozorci i vychovateli má dobrý vztah, stejně tak i se spoluvězni. Není konfliktní typ. Pomoc sociálních a dalších pracovníků nevyhledává, nevěří v její smysluplnost.

6. oblast – Vnímání vlastní situace před propuštěním z výkonu trestu

Ve vězení nepracuje, což má nepříznivý vliv na prožívání jeho spokojenosti. Kdyby pracoval, čas strávený ve vězení by mu rychleji utíkal. Dle jeho názoru je ve věznici málo pracovních nabídek. Na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody se těší, což také

ovlivňuje vnímání jeho životní spokojenosti. Cítí se být připraven na návrat do běžného života, dalšího fungování ve společnosti se nebojí. Po propuštění se nejvíce obává ekonomického zabezpečení.

7. oblast – Plány do budoucna

Po propuštění z věznice plánuje pracovat. Jeho smyslem života je mít klid a už se nevrátit do vězení. Změnit by chtěl především věci, které změnit nedokáže, např. vězeňský systém. Myslí si, že ve vězení je téměř nulová převýchova, věznice živí moc lidí, jejichž práce je podle něj bezvýznamná, stát je platí, přitom nejsou peníze.

8. oblast – Celková životní spokojenost

Když zváží všechny okolnosti, cítí se být nespokojen. Štěstí a životní spokojenost dle jeho názoru nejvíce ovlivňuje funkční rodina a materiální hodnoty, které jsou pro spokojenost v životě člověka důležité. Dále zmiňuje, že velice důležité je zdraví. Ve vězení je spokojen s jídlem. Cítí se být šťastný člověk.

9. oblast - Zdraví

Svůj zdravotní stav od doby před nástupem do výkonu trestu, po nástupu do výkonu i v současné době hodnotí jako průměrný (výběr z pěti možných kategorií).

SHRNUTÍ

Respondent V3, stejně tak jako respondent V1, ví, že bude v brzké době propuštěn, což ovlivňuje vnímání jeho životní spokojenosti ve výkonu trestu. Faktory, které podle tohoto respondenta ovlivňují štěstí a spokojenost v životě člověka, jsou rodina a ekonomická situace. Dobré rodinné vztahy mají pozitivní vliv na vnímání jeho životní spokojenosti. Celková životní spokojenost dle něj souvisí i se zdravím, ne však s vyšší dosaženého vzdělání. Dosáhl pouze základního vzdělání, jeho život to nijak neovlivnilo ani ho to netrápilo. Resocializace se nebojí, na návrat do běžného života je připraven.

Respondent V4:

Je to muž ve věku 40 let, který vyrůstal v bezproblémové rodině. Jeho dětství bylo normální, má dva sourozence. S rodiči i sourozenci se příležitostně navštěvují. Je ženatý, má čtyři děti, nejmladší dceři je 15 měsíců, narodila se krátce před jeho nástupem do

vazby. Stejně jako předchozí dva respondenti dosáhl pouze základního vzdělání. Nemá ambice si vzdělání rozšířit. V minulosti byl souzen třikrát, z toho jedenkrát odsouzen na jedenáct měsíců za všeobecné ohrožení - spáchal trestný čin jízdy pod vlivem návykové látky. Před nástupem do výkonu trestu strávil tři měsíce ve vazbě. Ve vězení je šest měsíců. Pobyt ve vazbě oproti pobytu ve věznici hodnotí jako podstatně těžší. V současné době žádá o podmíněné propuštění a doufá, že jeho žádosti bude vyhověno.

Z rozhovoru bylo patrné, že jeho nejvyšší prioritou je rodina, trápí se odloučením od ženy a dětí. Největší terapií ve věznici jsou pro něj sportovní aktivity. Do vězení se už nikdy vrátit nechce.

1. oblast – Prožívání aktuální situace

Ve výkonu trestu odnětí svobody se mu daří relativně dobře. Před nástupem do výkonu trestu měl smíšené pocity, byl především naštvaný sám na sebe. Před možným podmíněným propuštěním je šťastný i spokojený. Věří, že po propuštění z výkonu trestu se jeho situace zlepší. Po propuštění se chce vrátit do práce, kde pracoval před nástupem. Nejdůležitější hodnotou je pro něj rodina, pokusí se udělat vše pro to, aby se měli dobře a žili spokojeně.

2. oblast – Hodnocení vlastních schopností ve VT

Každodenní problémy, které se ve věznici vyskytují, neřeší. Ve věznici je spokojen s tím, že sportuje a udržuje si tím svoji dobrou fyzickou kondici, kterou potřebuje i ke své profesi vyhazovače v kasinu. Na sobě by nechtěl změnit nic.

3. oblast - Rodina

Rodina je pro něj nejvyšší hodnotou. Před nástupem do vězení byl jeho rodinný život normální, problém vidí v tom, že začal užívat drogy (pervitin). Jeho žena v té době byla těhotná, o jeho závislosti nevěděla. Pod vlivem drog spáchal trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky, za což si odpykává trest. Spokojenost ve výkonu trestu nejvíce ovlivnilo odloučení od rodiny, které těžko snášel. Jeho žena ho ve věznici jedenkrát za měsíc navštěvuje, občas i s dětmi. Návštěva je tříhodinová a vždy má blahodárný vliv na jeho spokojenost. Dále si se ženou jednou denně telefonují a jednou do týdne píše dopisy. Pobyt ve výkonu trestu neovlivní jeho rodinné vztahy.

4. oblast - Práce

Před zařazením do výkonu trestu pracoval v kasinu jako vyhazovač. Díky jednomu z návštěvníků kasina se dostal do kontaktu s drogami, čehož lituje, ale i přesto plánuje po propuštění v této práci pokračovat. Domnívá se, že má pevnou vůli a k drogám se nevrátí. Ve výkonu trestu práci nemá, rád by pracoval, ale práce prý není (to tvrdili i ostatní respondenti). Jeho ekonomická situace je dobrá, dluhy nemá.

5. oblast – Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Vyrovnat se se ztrátou svobody, která nastala po nástupu do vězení, mu pomohla nejvíce podpora jeho ženy. Jeho spokojenost ve výkonu trestu nejvíce ovlivňuje kontakt s rodinou. Po každém rozhovoru se ženou cítí příliv nové energie. Pobyt ve věznici hodnotí jako klidný, problémy se spoluvězni ani pracovníky věznice nemá. Ženě slíbil, že bude hodný a poslušný. Myslí si o sobě, že dříve býval více impulzivní. Pomoc vychovatelů, pedagogů či psychologů nepotřebuje. Snaží se o to, aby ve věznici získal dobré hodnocení, což je potřebné pro jeho možné podmíněné propuštění.

6. Oblast – Vnímání vlastní situace před propuštěním z výkonu trestu

Před propuštěním se cítí být šťastný, věří, že jeho žádosti o podmíněné propuštění bude vyhověno. Je připraven vrátit se do běžného života, obavy ze začlenění do společnosti nemá. Po propuštění se vrátí ke své rodině.

7. oblast – Plány do budoucna

Po propuštění z výkonu se chce především věnovat své rodině. Už se nechce chovat nezodpovědně a vrátit se k drogám. V současné době je jeho smyslem života bezproblémově přežít pobyt ve vězení a dostat se na svobodu, ke své rodině. Jeho hodnotová orientace se ve věznici nezměnila, rodinu kladl vždy na první místo.

8. oblast – Celková životní spokojenost

Když zváží všechny okolnosti, tak se necítí být ani spokojen ani nespokojen. Životní spokojenost a štěstí v životě člověka nejvíce ovlivňuje dobré rodinné zázemí. V současnosti ovlivňuje vnímání jeho spokojenosti představa, že se brzy dostane na svobodu, ke své rodině. Odloučení od rodiny nejvíce ohrožuje prožívání jeho duševní pohody. Celkově se cítí být šťastný člověk.

9. oblast - Zdraví

Před nástupem do výkonu trestu, stejně tak i po nástupu a v současné době hodnotí svůj zdravotní stav jako velmi dobrý.

SHRNUTÍ

Respondent V4 v současné době žádá o podmíněné propuštění, tudíž s jistotou neví, zda bude propuštěn. Dostat se na svobodu ke své rodině je jeho velkým přáním. Představa, že bude propuštěn, se nejvíce promítá do prožívání jeho životní spokojenosti. Celková životní spokojenost dle něj souvisí zejména se spokojeností s rodinným životem. Jako většina respondentů dosáhl pouze základního vzdělání, což vliv na jeho celkovou životní spokojenost nemá. Práci má zajištěnou, jeho ekonomická situace je dobrá, i to se odráží na subjektivním vnímání jeho životní spokojenosti. Resocializace a návratu do všedního života se nebojí.

Respondent V5:

Respondent V5 je 39letý muž, který dětství prožil v neúplné rodině. Když mu bylo deset let, jeho rodiče se rozvedli, on žil s matkou a bratrem. Dětství hodnotí jako pohodové. Je ženatý, má dvě děti ve věku 8 a 10 let. Jeho nejvyšší dosažené vzdělání je střední s maturitou. V minulosti byl jednou souzen a odsouzen na 24 měsíců odnětí svobody za trestný čin kráčení daně. Čtyři měsíce strávil ve vazbě, od ledna roku 2013 je umístěn ve věznici Rapotice, celkově je ve vězení 12 měsíců. Nejhorší pro něj byl pobyt na cele předběžného zadržení, kde strávil 48 hodin. Nevěděl, co s ním bude. Pobyt ve vazbě nesl hodně těžce, pouze jednu hodinu za den mohl jít na vycházku, jídlo dostával přes okýnko, měl deprese. Na oddíle, kde se nachází, je 10 pokojů. V každém pokoji je umístěno pět vězňů. V současné době má zažádáno o podmíněné propuštění. Doufá v kladné vyřízení žádosti, do vězení se už nikdy dostat nechce.

Tento respondent měl dobré vyjadřovací schopnosti. Stisk jeho ruky byl pevný, během rozhovoru se vyjadřoval jasně a srozumitelně. Oproti ostatním respondentům měl problémy se zákonem poprvé.

1. oblast- Prožívání aktuální situace

Pobyt ve vězení je pro něj psychicky náročný, negativně působí na jeho psychický stav. Vnímání jeho spokojenosti ovlivňuje odloučení od rodiny, chybí mu kontakt s jejími členy. Před nástupem do výkonu trestu byl umístěn ve vazbě, byla to pro něj šokující zkušenost. Nevěděl, co s ním dál bude, nikdo se s ním nebavil, měl pocit, že s ním „jednali jak s číslem“, ne jako s člověkem, který má svá práva. Před možným propuštěním se cítí být šťastný i spokojený, těší se na život na svobodě. Doufá, že pobyt ve výkonu trestu neovlivní jeho životní situaci. Přeje si, aby jeho životní situace byla stejná jako před nástupem do výkonu. Po propuštění se chce vrátit k rodině a do firmy, kde pracoval.

2. oblast – Hodnocení vlastních schopností ve VT

Ve věznici problémy nemá. Nepatří mezi ty jedince, kteří problémy vyhledávají a vyvolávají. Říká, že pokud si člověk hledí svého, daří se mu ve vězení dobře. Nemá pocit, že by se mu v něčem nedařilo. Na sobě hodnotí kladně svoji komunikativnost, nic by na sobě neměnil.

3. oblast - Rodina

Rodina je pro něj hodně důležitá. Před nástupem do vězení žil „normálním“ rodinným životem, pracoval, staral se o děti, rodinu chtěl dobře zabezpečit. Odloučení od rodiny ve výkonu trestu nejvíce ovlivnilo prožívání jeho duševní pohody. K vyrovnání se s tímto odloučením mu nejvíce pomohla podpora jeho manželky. Každý den si píšou dopisy, moc si její podpory váží. Během pobytu má kontakt s manželkou, dětmi i matkou. Vztahy s rodinou se kvůli jeho pobytu ve věznici podstatně nezměnily.

4. oblast - Práce

Před zařazením do výkonu trestu žil běžným rodinným životem, měl práci, díky které dokázal zabezpečit rodinu. Ve výkonu trestu práci nemá, což má vliv na jeho spokojenost. Pracoval by rád, čas by mu rychleji ubíhal a kladně by se to odrazilo i u soudu při rozhodování o podmíněném propuštění. Po propuštění z výkonu trestu plánuje pokračovat v práci ve firmě, kde pracoval před nástupem do vězení. Jeho ekonomická situace je dobrá.

5. oblast – Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Vyrovnat se se ztrátou svobody, která nastala po nástupu do vězení, mu pomohla rodina, zejména podpora jeho manželky. Kontakt s rodinou příznivě ovlivňuje jeho

spokojenost ve vězení. Svůj pobyt ve vězení hodnotí jako klidný, nemá problémy se spoluvězni ani s dozorcí. Na oddíle, kde je umístěn, vyhledává spíše typy spoluvězňů, se kterými má obdobné názory na život. Pomoc vychovatelů, pedagogů nebo psychologů ve věznici nevyužívá. Říká, že vychovatel ve vězení funguje pouze jako úředník, který řeší potřebnou administrativu, přebírá a rozděluje poštu. Dle jeho názoru by ve věznici mohlo být zaměstnáno méně takových zaměstnanců a alespoň by zbylo více peněz na provoz věznice. Jeho názor je takový, že pobyt ve vězení není nápravný, člověk se nepolepší. Pokud vězeň chce, vybuduje si ve vězení kontakty a po propuštění bude dále pokračovat v páchání trestné činnosti. Mnoho vězňů se tudíž po propuštění vrátí zpět k trestné činnosti, zejména i kvůli tomu, že nic jiného „neumí“.

6. oblast – Vnímání vlastní situace před propuštěním z výkonu trestu

Na možné podmíněně propuštění a život na svobodě se těší. Na návrat do běžného života se cítí být připraven, ačkoliv se obává, zda v důsledku svého pobytu ve výkonu trestu dokáže fungovat ve společnosti stejně, jako fungoval před nástupem do výkonu. Po propuštění se vrátí ke své rodině. Nejtěžší pro něj bude návrat do firmy, kde pracoval před zařazením do VT. Má obavy, jak se na něj budou kolegové dívat.

7. oblast – Plány do budoucna

Po propuštění z výkonu trestu by si hlavně přál žít tak dobře a spokojeně jako před zařazením. Plánuje vrátit se do firmy, kde pracoval, a starat se o svoji manželku a děti. Ve svém životě by nechtěl nic změnit. Jeho cílem je v současné době dostat se na svobodu. Do vězení se už nikdy vrátit nechce.

8. oblast – Celková životní spokojenost

Když zváží všechny okolnosti, necítí se být ani spokojený ani nespokojený. Životní spokojenost a štěstí v životě člověka nejvíce ovlivňuje fungující rodina. V současnosti je nejvíce spokojen s tím, že doufá, že bude propuštěn, což má vliv na jeho duševní pohodu. Nespokojen by byl až poté, kdyby jeho žádosti vyhověno nebylo. Rozčiluje ho, jak funguje vězeňský systém. Pořád se říká, že nejsou peníze, ale on to vidí tak, že je jich dost, jen se s nimi špatně hospodaří. O sobě dokáže říct, že je celkově šťastný člověk.

9. oblast -zdraví

Před nástupem do výkonu trestu, po jeho nástupu i v současné době svůj zdravotní stav hodnotí jako velmi dobrý (výběr z pěti možných kategorií odpovědí).

SHRNUTÍ

Vnímání životní spokojenosti ve výkonu trestu nepříznivě ovlivňuje respondentovo odloučení od rodiny, díky čemuž byl hlavně na počátku jeho pobytu ve špatné psychické situaci. Dále prožívání jeho duševní pohody ovlivnila skutečnost, že je ve vězení poprvé. Na začátku pobytu měl strach z toho, co jej ve výkonu trestu čeká, obával se, jak se se ztrátou svobody vyrovná. Nejvíce mu s adaptací na vězeňské prostředí pomohla podpora jeho manželky. Celková životní spokojenost dle něj souvisí zejména s rodinným životem. Při představě podmíněného propuštění zažívá pocity štěstí, když si ale představí, že jeho žádosti vyhověno nebude, je smutný. Dobrý zdravotní stav a materiální zabezpečení též souvisí s jeho celkovou životní spokojeností. Na návrat do běžného života je připraven a doufá, že jeho rodinná i pracovní situace bude pobytem ve vězení ovlivněna co nejméně.

INTERPRETACE VÝSLEDKŮ – RESPONDENTI VĚZNICE RAPOTICE

Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že osoby, které ve výkonu trestu pociťují podporu blízkých osob, se s odloučením od rodiny a ztrátou svobody dokáží vyrovnat lépe. Podpora rodiny či blízkých osob a dobrá ekonomická situace má vliv na vnímání duševní pohody a štěstí odsouzených.

Pokud se zaměříme na oblast hodnocení vlastních schopností odsouzených osob, zjistíme, že každodenní problémy ve výkonu trestu zvládají dobře hlavně díky tomu, že pociťují podporu blízkých osob. Tato podpora jim pomáhá i v adaptaci na vězeňské prostředí. Vnímání životní spokojenosti ve výkonu trestu ovlivňuje i délka odsouzení. Problémy s adaptací na vězeňské prostředí mají odsouzení především na začátku pobytu ve vězení, recidivisté hůře zvládali první pobyt ve vězení.

Rodina je pro odsouzené během pobytu ve výkonu trestu hodně důležitá. Díky kontaktům s rodinnými příslušníky se cítí být v lepší psychické pohodě a spokojeni.

Odsouzení, kteří ve vězení nepracují, se cítí být nespokojeni. Díky tomu jim pobyt ve výkonu trestu plyne pomaleji, musí se zabavit jinými činnostmi. Má to také vliv na jejich ekonomickou situaci, která u většiny z nich není příznivá a nepříznivě ovlivňuje jejich duševní pohodu.

Interakce odsouzených s okolím ve věznici probíhá bez větších problémů. Práci vychovatelů nehodnotí jako přínosnou, vychovatele vnímají jako administrativní pracovníky.

Odsouzení se cítí být připraveni na návrat do běžného života. Jejich obavy z dalšího fungování ve společnosti jsou minimální. Toto prožívání ovlivňuje vědomí, že se po propuštění mají kam vrátit.

Výše dosaženého vzdělání nemá vliv na celkovou životní spokojenost respondentů. Odsouzení, kteří dosáhli pouze základní vzdělání, se cítí být v životě spokojeni stejně tak, jako osoby se středoškolským vzděláním.

VÝZKUM PROVEDENÝ S OSOBAMI PROPUSŤENÝMI Z VÝKONU TRESTU

Výzkum byl realizovaný v Azylovém domě Třebíč, kde byli vybráni čtyři vhodní respondenti, kteří s výzkumem souhlasili. Azylový dům jsem navštívila třikrát. První schůzka byla informativní, sociální pracovnice mě seznamovala s chodem azylového domu. S respondenty jsem hovořila postupně. V místnosti, kterou nám vyhradila vedoucí azylového domu, jsme byli pouze my dva. Respondenti mě překvapili svojí sdílností, vstřícností a někteří i komunikativností.

Respondentům jsem na začátku rozhovoru vysvětlila důvod své návštěvy, zdůraznila jsem, že rozhovor je zcela anonymní, zjištěné odpovědi budou sloužit pouze pro účely mé diplomové práce. Pokud by nechtěli na některou z otázek odpovídat, nemusejí.

Respondent P1:

Respondent P1 je 34letý muž. Když mu byly čtyři roky, zemřel mu otec. Jeho matka si po šesti letech našla nového přítele, za kterým se přestěhovali do jiného města. On to těžce nesl, musel nastoupit do nové školy, opustit své kamarády, vzdoroval. Jeho matka mu vysvětlila, že potřebuje oporu, proto se se situací smířil. Dosáhl středního vzdělání. Začal pracovat ve stavební firmě a zde také začaly jeho problémy se zákonem. Celkově byl souzen i odsouzen dvakrát, pokaždé za trestné činy krádeže a podvody se stavebním materiálem. První trest si odpykal ve věznici Praha – Ruzyně, v typu zařazení s dozorem, po odpykání poloviny trestu byl podmíněně propuštěn. Po propuštění pracoval, měl přítelkyni, znovu se potkal s lidmi, se kterými páchal trestnou činností, a na tuto dráhu se

vrátil. V podmínce byl zadržen Policií ČR, ihned umístěn do vazby v Hradci Králové, kde strávil sedm měsíců, a poté byl odsouzen na čtyři roky. Trest vykonával ve věznici Odolov, v typu zařazení B. Ve výkonu trestu měl být až do roku 2016, v roce 2013 však přišla amnestie a on byl propuštěn. Celkově byl ve vězení šest let. Při druhém pobytu ve věznici ztratil dlouholetou přítelkyni, což byl pro něj zlomový moment. V současnosti žije v azylovém domě, jeho životní situace se pomalu začíná zlepšovat. Přítelkyni ani práci v současné době nemá.

Respondent V5 měl dobré vyjadřovací schopnosti, byl sdílný a komunikativní. Do vězení se vrátit nechce, přeje si, aby se mu podařilo úspěšně se začlenit a fungovat v běžném životě.

1. oblast – Prožívání aktuální situace

V současné době si nejvíce váží tohoto, že má střechu nad hlavou a že se zlepšil jeho vztah s matkou. Po zkušenostech, které zažil v posledním výkonu trestu, uvádí, že se mu daří dobře. Před druhým propuštěním měl strach. Vliv na jeho duševní pohodu měla skutečnost, že neměl kde bydlet, neměl žádnou sociální oporu, nevěděl, co s ním bude. Spokojenost během prvního pobytu ve výkonu trestu ovlivnila podpora jeho přítelkyně, díky ní pobyt ve výkonu zvládal dobře. Poté, co byl odsouzen podruhé, přítelkyně jejich vztah ukončila. Následkem toho prožíval těžké období. Vzhledem k tomu, že toto období překonal, v současné době se cítí být silnější a psychicky odolnější, než před výkonem trestu. Po druhém propuštění neočekával, že se jeho životní situacelepší. Jelikož neměl žádnou oporu, z vězení se mu na svobodu nechtělo. Jeho největším přáním po propuštění bylo najít si práci, což se mu do současné doby nepodařilo. Přispívá k tomu i fakt, že se stigmatem odsouzeného se mu práce hledá hůře. V současnosti má vliv na jeho duševní spokojenost a štěstí vědomí, že má kde přebývat, a zlepšení rodinných vztahů.

2. oblast – Hodnocení vlastních schopností

Každodenní problémy života dokáže zvládat dobře. O sobě říká, že je impulzivní člověk, ale učenlivý, který se nebojí žádné práce. Daří se mu hlavně v tom, že našel odvahu a kontaktoval svoji matku, jejich vztah se zlepšuje. Nedaří se mu najít práci a nedaří se mu ani komunikace s ostatními členy rodiny. Na sobě kladně hodnotí svoji komunikativnost a pracovitost, chtěl by utlumit svoji impulsivnost.

3. oblast - Rodina

Rodinu v žebříčku hodnot řadí na první místo. Rodina je pro něj velice důležitá a ovlivňuje jeho životní spokojenost. Do budoucna by si přál být v kontaktu se všemi členy rodiny a jeho velkým přáním je v budoucnosti založit vlastní rodinu. Před prvním nástupem do vězení měl pěkný dlouholetý vztah s přítelkyní. Přítelkyně byla jeho velkou sociální oporou a pomáhala mu zvládat pobyt ve vězení. Duševní pohodu ve vězení ovlivňovaly kontakty s jeho přítelkyní, která se s ním ale v průběhu druhého odsouzení rozešla. Následkem toho měl psychické problémy, nestál o život na svobodě, proto ani nežádal o podmíněné propuštění. Pobyt ve vězení ovlivnil jeho vztahy s rodinou, rodina s ním přestala komunikovat.

4. oblast - Práce

Před zařazením do obou výkonů trestu práci měl. Během prvního pobytu mu jeho přítelkyně zajistila příslib práce, což pomohlo k jeho následnému podmíněnému propuštění.

Po prvním propuštění mu jeho přítelkyně pomáhala. Po druhém propuštění se musel spolehnout sám na sebe, v současné době mu pomáhá jeho matka. Jeho velkým přáním je, aby se mu podařilo zajistit si práci. V současné době pobírá životní minimum a dostává příspěvek na bydlení, je odkázán na pomoc subjektů sociální sféry.

5. oblast – Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Vyrovnat se se ztrátou svobody, která nastala po nástupu do vězení, mu pomohla práce, kterou ve vězení vykonával, a dobré vztahy se spoluvězni. Jak uvádí, je rozdíl, jestli je člověk ve vězení poprvé, nebo už má s vězením zkušenosti. Poprvé zažíval hrozný strach, nevěděl, co bude, co ho ve vězení čeká. Další vliv na spokojenost měl i typ zařazení ve věznici. Ve věznici s dozorem bylo příznivější klima. Ve věznici hodně přemýšlel, což ovlivňovalo jeho spokojenost, následkem toho upadal do depresí. Pobyt ve věznici hodnotí jako klidné, problémy s dozorci ani vychovateli neměl, se spoluvězni vycházel dobře. Pomoc zaměstnanců věznice nad rámec možností nevyužíval.

6. oblast – Vnímání vlastní situace po propuštění z výkonu trestu

Tento respondent zažíval velké rozdíly ve vnímání situace po propuštění z výkonu trestu během prvního a druhého propuštění. Poprvé byl šťastný a spokojený. Důvodem spokojenosti bylo, že pociťoval podporu přítelkyně, měl se kam vrátit, měl zajištěnou

práci. Po druhém propuštění pocíval strach, obavy z toho, co ho na svobodě čeká. Na návrat do běžného života po druhém propuštění nebyl připraven, dokonce si říkal, že by raději zůstal ve věznici, neboť měl obavy z toho, zda bude schopen fungovat ve společnosti. Po druhém propuštění mělo největší vliv na prožívání jeho situace vědomí, že se nemá kam vrátit. Cítil se velmi osamělý. První týden žil jako bezdomovec, než našel odvahu, aby kontaktoval pracovníci PMS Třebíč, která mu pomohla najít bydlení v azylovém domě. Posléze našel i odvahu navázat komunikaci se svojí matkou, jejich vztah se lepší.

7. oblast - Plány do budoucna

V nejbližší době by si chtěl najít práci, což by mohlo ovlivnit jeho situaci k lepšímu. Dalším jeho plánem do budoucna je najít hodnou přítelkyni a založit s ní vlastní rodinu. Ve svém životě by změnil hodně věcí. Pobyty ve vězení jsou pro něj ztracené roky. Smyslem života v současné době je najít si práci, udržet dobrý vztah s matkou a postupně najít cestu k ostatním členům rodiny.

8. oblast – Celková životní spokojenost

Když zváží všechny okolnosti, cítí se být spokojený. Dle jeho názoru životní spokojenost a štěstí v životě člověka nejvíce ovlivňuje rodina a materiální zabezpečení. Je spokojen s tím, že se dokázal osamostatnit a zkontaktovat matku. Nespokojen je s tím, že se mu nedaří najít práci, a cítí se být v důsledku pobytu ve vězení označen nálepkou „kriminálník“. O sobě říká, že není ani šťastný ani nešťastný člověk.

9. oblast – Zdraví

Před nástupem do prvního i druhého výkonu trestu byl jeho zdravotní stav velmi dobrý. Po nástupu taktéž, ale během druhého výkonu trestu měl problémy s kolenem, musel vyhledat zdravotní péči ve věznici. Díky tomu zjistil, že zdravotní péče ve věznici je slabší a přístup lékařů by mohl být lepší, lidštější. V této době svůj zdravotní stav hodnotil jako špatný. V současné době svůj zdravotní stav hodnotí jako dobrý.

SHRNUTÍ

Respondent P1 nejhorší období prožíval, když se s ním během jeho druhého pobytu ve vězení rozešla dlouholetá přítelkyně, která mu byla velkou oporou. Po jejich rozchodu ztratil smysl života, tudíž poté, co se dozvěděl, že byl amnestován, se mu z vězení

nechtělo. Vzhledem k tomu, že se po druhém propuštění neměl kam vrátit, obával se svého dalšího fungování ve společnosti. Měl strach z toho, co ho na svobodě čeká. Dle jeho názoru štěstí a životní spokojenost v životě člověka nejvíce ovlivňuje rodina. V současné době by si přál najít práci, hodně se snaží, ale zatím bezúspěšně. Jeho ekonomická situace není dobrá, což ovlivňuje jeho životní spokojenost. Je rád, že dokázal navázat vztah s matkou, jeho velkým přáním je dokázat to i se zbývajícími členy rodiny.

U tohoto respondenta je velký rozdíl ve vnímání jeho situace během prvního a druhého výkonu trestu. V době, kdy měl přítelkyni, která mu byla velkou sociální oporou, žádal o podmíněné propuštění, byl motivován a chtěl se dostat na svobodu. Poté, co během druhého pobytu ve výkonu trestu přítelkyni ztratil, z propuštění radost neměl, měl obavu ze svého dalšího fungování ve společnosti. Pobyt ve výkonu trestu měl velký vliv na prožívání jeho duševní pohody, byl psychicky náročný, prožíval těžké chvíle.

Respondent P2:

Je 42letý muž, který do dospělosti vyrůstal v úplné rodině. Dětství prožil bezproblémové. Vyučil se v oboru elektrikář. Během pobytu na vojně se jeho rodiče rozvedli. Po návratu z vojny bydlel u svého otce, nastoupil jako elektrikář do jaderné elektrárny Dukovany. Díky zaměstnání získal i byt, ve kterém bydlel až do doby, než byl z elektrárny propuštěn. Poté začaly jeho problémy se zákonem. Ve výkonu trestu byl celkem pětkrát. Poprvé byl odsouzen za trestný čin krádeže vloupáním na čtyři měsíce nepodmíněně. Podruhé byl souzen opět za majetkovou trestnou činnost, výkon trestu nastoupil ve věznici Brno-Bohunice na 16 měsíců. Čtyři měsíce před koncem trestu byl podmíněně propuštěn. V době podmíněného propuštění se dopustil dalšího trestného činu výtržnictví, znovu byl odsouzen na 16 měsíců. Trest vykonával ve věznici Praha – Říčany. V roce 1998 nastoupil do výkonu trestu počtvrté opětovně za majetkovou trestnou činnost. Odsouzen byl na rok a půl, trest vykonával v Ostrově nad Ohří v typu zařazení s ostrahou. Propuštěn byl v prosinci roku 1999. Po propuštění šel bydlet do Azylového domu pro muže Třebíč. Našel si přítelkyni, odstěhoval se k ní a narodila se jim dcera. Vztah probíhal v klidu až do té doby, než se mu podařilo najít práci. Pracoval jako natěrač, jezdil po republice, doma netrval mnoho času. V této době začaly problémy s družkou, která si našla nového přítele. Respondent se od ní odstěhoval a znovu žil v azylovém domě. Byl opět odsouzen na 12 měsíců za majetkovou trestnou činnost. Výkon trestu nastoupil v září

roku 2006 ve věznici Horní Slavkov, která se nachází v blízkosti Karlových Varů, typ zařazení s ostrahou. Propuštěn byl roku 2007. Celkem ve vězení strávil pět let a dva měsíce. Od posledního propuštění žije s krátkými povinnými přestávkami v azylovém domě. Přítelkyni ani práci v současné době nemá. S dcerou se nestýká.

Na tomto respondentovi bylo při našem rozhovoru znát, že je rád, že může s někým komunikovat. V azylovém domě s přestávkami bydlí už od roku 2007.

1. oblast – Prožívání aktuální situace

Poslední dobou se mu daří dobře, občas přijde období, kdy se cítí hůř. Před posledním propuštěním zažíval pocity strachu, měl obavy z budoucnosti z důvodu, že neměl kam jít. Před propuštěním se těšil na svobodu, ale necítil se šťastný. Očekával, že si po propuštění najde práci a svoje vlastní bydlení. Jeho očekávání se nevyplnila.

2. oblast – Hodnocení vlastních schopností

Každodenní problémy zvládá dobře. Daří se mu zejména v tom, že může bydlet v azylovém domě, a tudíž má střechu nad hlavou. Nedaří se mu najít práci, je v tíživé finanční situaci, nemůže si koupit, co by chtěl, vždy musí vybírat to nejlevnější zboží, což má vliv na jeho životní spokojenost. Na sobě hodnotí kladně zejména to, že od roku 2007 neměl problémy se zákonem. Chtěl by změnit svůj přístup ke hledání zaměstnání – být v tomto směru aktivnější.

3. oblast - Rodina

Rodina pro něj představuje zázemí a faktor, který ovlivňuje štěstí a životní spokojenost. Před jeho posledním nástupem do výkonu trestu žil sám, přítelkyně, se kterou má dceru, se s ním rozešla. Vzhledem k tomu, že během pobytů ve věznici přítelkyni neměl, odloučením od rodiny se netrápil. Během pobytu ve vězeních jej nikdo nenavštívil. Jeho otec mu do vězení posílal peníze. Do posledního místa výkonu trestu mu matka poslala balík s věcmi. Pobyt ve vězení měly negativní vliv na jeho rodinné vztahy. Během prvních odsouzení se na něj rodiče dívali jinak než předtím, měl pocit, že se za něj stydí. Je jediný z rodiny, kdo měl problémy se zákonem.

4. oblast - Práce

Před zařazením do výkonu trestu většinou práci neměl, tudíž neměl dostatek finančních prostředků, a to bylo původcem jeho potíží se zákonem. Po výkonu trestu práci

zajištěnou neměl, jeho ekonomická situace je špatná, a s tím souvisí prožívání jeho spokojenosti.

5. oblast – Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Se ztrátou svobody, která nastala po nástupu do vězení, se nejhůře vyrovnával, když byl odsouzen poprvé. Uvádí, že s adaptací na vězeňské prostředí problém neměl, zvykl si rychle. Jeho spokojenost ve vězení nejvíce ovlivnilo, že ve výkonu pracoval. Pobyty ve vězení hodnotí jako klidné, s dozorci vycházel dobře, problémy se spoluvězni neměl. Dle jeho názoru je pro odsouzeného nejhorší, když do vězení přichází. Nesmí dát najevo, že má strach, jinak by se mohl stát obětí šikany. Zažil to, že se vězni mezi sebou hádali, padla i nějaká rána. Důležité bylo, aby se o tom nedozvěděli „bachaři“. Pomoc sociálních pracovníků ani psychologů ve věznici nevyužil.

6. oblast – Vnímání vlastní situace po propuštění z výkonu trestu

Poté co byl z vězení propuštěn, zažíval pocity nejistoty a strachu. Myslel si, že připraven na návrat do běžného života je, ale měl obavy, jaká bude realita. Neměl práci, finance, bydlení, tudíž měl obavy, zda bude schopen fungovat ve společnosti. Po propuštění navštívil sociálního kurátora, přihlásil se na úřadu práce. Pomohla mu charitativní péče a možnost žít v azylovém domě.

7. oblast – Plány do budoucna

V nejbližší době by chtěl především najít práci, v návaznosti na to pak i své bydlení. S hledáním práce nemá dobré zkušenosti, dle něj špatně působí to, že bydlí v azylovém domě a má trestní minulost. Ve svém životě je relativně spokojen. Jeho smysl života je v klidu žít. Do vězení se už nikdy vrátit nechce.

8. oblast – Celková životní spokojenost

Když zváží všechny okolnosti, cítí se být spokojený. Dle jeho názorů štěstí a životní spokojenost nejvíce ovlivňuje dobrá ekonomická situace člověka. Myslí si, že kdyby měl peníze, jeho situace by byla jiná a od toho by se odvíjel i jeho rodinný život. Spokojen je s tím, že může žít v azylovém domě a není z něho bezdomovec. Nespokojen a v duševní nepohodě je kvůli jeho špatné finanční situaci. O sobě říká, že není ani šťastný ani nešťastný člověk. Když se mu narodila dcera a žili jako rodina, byl šťastný. Zajímavé je, že v této době nepáchal trestnou činnost.

9. oblast – Zdraví

Před nástupem do výkonů trestů i během pobytů ve věznici by svůj zdravotní stav zhodnotil jako velmi dobrý. V současné době jej hodnotí jako průměrný.

SHRNUTÍ

Respondent P2 je recidivista. Nejhůře zvládal první výkon trestu, neboť nevěděl, co ho ve vězení čeká. Na pobyt ve vězení si zvykl dobře. Šťěstí a životní spokojenost v životě člověka ovlivňuje, dle jeho názoru, zejména dobrá ekonomická situace. Tvrdí, že pokud má člověk peníze a je zabezpečen, odráží se to i v dalších oblastech. V současné době je ve špatné ekonomické situaci, nemá práci, nemá rodinné zázemí, chybí mu motivace danou situací změnit. Smyslem jeho života je žít v klidu. Pobyt ve vězení negativně ovlivnily jeho rodinné vztahy.

Respondent P3:

Respondent P3 je muž ve věku 25 let. Dětství prožil v neúplné rodině, žil s matkou, která si našla nového přítele, se kterým založila novou rodinu. S otcem ve styku není. Dosáhl základního vzdělání. Téměř do jeho dvaceti let se snažil vyučit, ale nikdy studium nedokončil. Za svůj mladý život byl dvakrát souzen a jedenkrát odsouzen za trestný čin krádež a výtržnictví na dvacet měsíců do věznice Brno–Bohunice, typ zařazení s dozorem. Žádal o podmíněné propuštění, jeho žádost byla zamítnuta. Před nástupem do výkonu trestu bydlel u své matky, měl mladou přítelkyni, která se s ním během pobytu ve vězení rozešla. Z rozchodu byl smutný, ale se situací se dokázal smířit. V azylovém domě je od května roku 2013. Zaměstnání nikdy neměl, jen občasné brigády.

Tento respondent nebyl příliš komunikativní. Jeho vyjadřovací schopnosti nebyly dobré.

1. oblast – Prožívání aktuální situace

Poslední dobou spíše přežívá. Vliv na jeho životní spokojenost má špatná ekonomická situace, absence rodinného zázemí, neschopnost nalézt práci. V důsledku toho ztrácí motivaci svoji situaci změnit. Před propuštěním z výkonu trestu se těšil hlavně na svobodu a volnost, kterou bude mít. I přestože měl obavy, co ho po propuštění na svobodě

čeká, cítil se být šťastný a spokojený. Očekával, že se jeho situace zlepší, že si najde práci a zlepší se i vztah s matkou. Jeho očekávání se po propuštění nesplnila.

2. oblast –Hodnocení vlastních schopností

Každodenní problémy zvládá v rámci svých možností, ale ty nejsou moc dobré. Je spokojen, že má střechu nad hlavou, nedaří se mu nalézt práci a navázat sociální vztahy. Na sobě hodnotí kladně svoji samostatnost, chtěl by být aktivnější a lépe zvládat svoji situaci.

3. oblast - Rodina

Rodinné zázemí dobré nemá. Před nástupem do výkonu trestu žil s matkou, která si s novým přítelem pořídila dítě, a on se cítil být odsunut, přestala o něj jevit zájem. Otce nikdy neviděl. Před nástupem do výkonu trestu měl 18letou přítelkyni, která ho po nástupu do vězení podporovala. Po dvou měsících se s ním rozešla, s čímž on počítal, se situací se dokázal vyrovnat. Během pobytu ve vězení mu matka poslala balík, několikrát si telefonovali. Pobyt ve výkonu měl negativní vliv na vztahy s rodinou. Matka mu po jeho propuštění oznámila, ať si najde vlastní bydlení, že už ho živit nebude.

4. oblast - Práce

Před zařazením do výkonu testu se pokoušel dokončit učební obor automechanik – neúspěšně. Nikdy nepracoval, jen příležitostně brigádně na stavbách. Po propuštění mu pomohlo především to, že sehnal bydlení v azylovém domě. Po propuštění práci zajištěnou neměl, v současné době práci nemá, jeho ekonomická situace je špatná. To vše negativně působí na jeho spokojenost.

5. oblast – Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Po nástupu do výkonu trestu se snažil začlenit mezi ostatní spoluvězně. Díval se na televizi, účastnil se společenských aktivit. Jeho spokojenost nejvíce ovlivnil rozchod s přítelkyní, ale dokázal se s tím vyrovnat. Dalším důvodem nespokojenosti bylo zamítnutí jeho žádosti o podmíněné propuštění. Pobyt ve vězení hodnotí jako klidný, problémy s dozorcí ani vychovateli neměl, se spoluvězni vycházel dobře. Pomoc pracovníků věznice nad rámec nevyužíval.

6. oblast – Vnímání vlastní situace po propuštění z výkonu trestu

Po propuštění měl obavu z toho, co ho na svobodě čeká. Jeho životní pohodu ovlivňoval pocit nejistoty, jestli bude moci po propuštění bydlet u matky. Z důvodu, že jej

matka nepřijala a on neměl kde přebývat, byl psychicky na dně. Díky sociálnímu kurátorovi se mu podařilo nalézt bydlení v azylovém domě. Na návrat do běžného života připraven byl.

7. oblast – Plány do budoucna

V nejbližší době by chtěl dálkově dokončit školu a najít si práci. Šťastný by byl, kdyby v budoucnu došlo ke zlepšení jeho rodinných vztahů. Do budoucna by chtěl založit vlastní rodinu. Smyslem jeho života je, aby se jeho přání stala reálnými.

8. oblast – Celková životní spokojenost

Když zváží všechny okolnosti, necítí se být ani spokojený ani nespokojený. Domnívá se, že celkovou životní spokojenost v životě člověka ovlivňuje dobrá ekonomická situace a rodinné zázemí. Spokojený je hlavně s tím, že má kde bydlet, nespokojený se svojí životní situací a nedostatkem sociálních kontaktů. O sobě dokáže říct, že není ani šťastný ani nešťastný člověk.

9. oblast – Zdraví

Před nástupem do výkonu trestu, po jeho nástupu i v současné době svůj zdravotní stav hodnotí jako velmi dobrý.

SHRNUTÍ

Respondent P3 vyrůstal v neúplné rodině. Poté co se narodil jeho nevlastní bratr, cítil, že matka ani její přítel o něj nejeví zájem, někdy měl pocit, že je na obtíž. Dosáhl základního vzdělání, školu opakovaně nedokončil, plánuje školu dokončit. Nikdy nepracoval, práci v současné době nemá, jeho ekonomická situace je špatná, což negativně ovlivňuje vnímání jeho životní spokojenosti. Životní spokojenost a štěstí v životě člověka dle tohoto respondenta souvisí zejména s dobrou ekonomickou situací a dobrým rodinným zázemím. Po propuštění z výkonu trestu se cítil být šťastný a spokojený, jeho očekávání úspěšného začlenění do života se však nesplnilo. Matka mu zázemí neposkytla, respondent žije v azylovém domě.

Otázkou je, zda rozhodnutí matky bylo správné. Chtěla tímto přístupem donutit syna k odpovědnosti za svůj život a docílit toho, aby se osamostatnil, nebo matka kvůli synovu pobytu ve výkonu trestu na syna zanevřela a přestala mu být oporou?

Respondent P4:

Je jím 45letý muž, který vyrůstal se dvěma sourozenci v úplné rodině. Když mu bylo patnáct let, jeho rodiče se rozvedli, on zůstal se sourozenci u matky. Vyučil se elektrikářem. Po vojně si našel práci, pracoval jako obráběč kovů ve fabrice. Našel si přítelkyni, společně bydleli v pronajatém bytě. Po nějaké době společného soužití začaly problémy s alkoholem. Byl propuštěn z práce, dostal se do finančních obtíží. Z bytu se museli odstěhovat, přítelkyně se s ním rozešla. Stal se bezdomovcem a v této době začal páchat trestnou činnost - nejprve krádeže v supermarketech, později vloupání. Souzen byl třikrát, odsouzen jednou za majetkovou trestnou činnost. Ve vězení byl 24 měsíců. Umístěn byl do věznice Rapotice, typ zařazení s dozorem. Propuštěn byl v roce 2012, o podmíněné propuštění nežádal. Od té doby žije v azylovém domě. Matka zemřela, se sourozenci se nestýká.

Tento respondent nebyl příliš komunikativní, na všechny položené otázky odpověděl. Z rodiny se s nikým nestýká, přátel moc nemá, je samotář.

1. oblast – Prožívání aktuální situace

Poslední dobou se mu v rámci možností daří dobře. Před propuštěním měl strach, že zase skončí na ulici jako bezdomovec. Necítil se být šťastný ani spokojený. Od toho se odráží i to, že neočekával, že by se po propuštění jeho životní situace zlepšila, tudíž se dá říct, že po jeho propuštění na svobodu se jeho negativní očekávání nevyplnila (jako bezdomovec neskončil, trestnou činnosti nepáchá).

2. oblast – Hodnocení vlastních schopností

Každodenní problémy zvládá v rámci svých možností dobře. Daří se mu zejména v tom, že má kde přebývat. Jeho ekonomická situace je tíživá. Když si chce něco pořídit, musí počítat každou korunu. Nedaří se mu najít zaměstnání. Na sobě kladně hodnotí to, že přestal s krádežemi.

3. oblast - Rodina

Do 15 let žil v úplné rodině, poté si jeho matka našla nového přítele, s otcem se rozvedla a odstěhovali se od něj. Otec zemřel. Po vojně si našel přítelkyni, se kterou chtěl založit vlastní rodinu. Spouštěčem jeho problémů bylo propuštění z práce, v jehož důsledku se ocitl bez finančních prostředků a přítelkyně se s ním rozešla. Před nástupem

do vězení žil sám, tedy spíše přežíval. Po nástupu do vězení se s odloučením od rodiny vyrovnával dobře, byl zvyklý. Během pobytu ve vězení kontakt s rodinou ani blízkými osobami neměl. Krátce po propuštění jeho matka zemřela. Na pohřbu byl. Jeho rodinné vztahy pobyt ve vězení nepoznamenaly.

4. oblast - Práce

Před zařazením do výkonu trestu ve velkém množství užíval alkoholické nápoje. Práci neměl, ani nehledal. Po propuštění se musel spolehnout sám na sebe. Je rád, že našel ubytování v Azylovém domě pro muže Třebíč. Po výkonu trestu práci zajištěnou neměl, v současné době práci hledá. Jeho ekonomická situace je špatná.

5. oblast – Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Ztrátu svobody, které nastala po jeho nástupu do vězení, zvládl dobře. Na odloučení od rodiny byl zvyklý. Pobyt ve vězení hodnotí jako klidný, spory nevyhledával, podařilo se mu komunikovat s podobnými typy lidí jako je on. Problémy s dozorcí ani vychovateli neměl. Pomoc vychovatelů, pedagogů nebo psychologů nevyužil.

6. oblast – Vnímání vlastní situace po propuštění z výkonu trestu

Po propuštění z výkonu trestu pociťoval obavy z toho, co ho na svobodě čeká. Na návrat do běžného života připraven byl, obavy z resocializace měl zejména kvůli tomu, že mu venku chyběla sociální opora. Věděl, že se musí spolehnout sám na sebe. Neměl se kam vrátit. Po propuštění z vězení negativně ovlivnilo jeho duševní pohodu, že byl bez materiálního zabezpečení.

7. oblast – Plány do budoucna

V nejbližší době si plánuje najít práci, alespoň brigádně. Je ochoten dělat cokoli. Dále by chtěl najít přítelkyni a bydlení. Ve svém dosavadním životě by změnil hodně věcí. Zejména bouřlivé období, kdy přišel o práci, hodně pil alkohol a kradl. Jeho smyslem života je být v klidu.

8. oblast – Celková životní spokojenost

Když zváží všechny okolnosti, v životě se cítí být nespokojený. Dle jeho mínění štěstí a životní spokojenost ovlivňuje dobrá ekonomická situace a rodinné zázemí. Spokojený je s tím, že zatím situaci zvládá, nekrade, má kde být. Nespokojený je proto, že nemá dostatek finančních prostředků a práci. O sobě říká, že není ani šťastný ani nešťastný člověk.

9. oblast – Zdraví

Před nástupem do výkonu trestu i po jeho nástupu byl jeho zdravotní stav dobrý. Po propuštění svůj zdravotní stav hodnotí jako průměrný.

SHRNUTÍ

Tento respondent se v životě cítí být nespokojený. Je samotář, nemá žádnou sociální oporu. Před umístěním do výkonu trestu měl problémy s alkoholem. V současné době se snaží pití alkoholu vyvarovat, kdyby přišel do azylového domu ve zjevně podnapilém stavu, musel by odejít a mohl by o bydlení v azylovém domě přijít. Zažil, jaké to je být bezdomovcem, proto si pobytu v azylovém domě považuje. Domnívá se, že štěstí a životní spokojenost v životě člověka souvisí zejména s dobrou ekonomickou situací a dobrým rodinným zázemím. Vzdělání v životě neřešil, vyučil se elektrikářem, dosáhnout vyššího vzdělání nechtěl, učení ho nebavilo. V současné době je ve špatné ekonomické situaci, dle jeho slov přežívá. Plánuje najít si práci, což by mělo mít pozitivní vliv na vnímání jeho životní situace.

U tohoto respondenta je vidět, jak nesmírně je důležitá sociální opora v životě člověka. Pokud znovu přestane chtít dát svému životu smysl, ztratí motivaci, může znovu sklouznout k alkoholové závislosti a dostat se opětovně do střetu se zákonem.

INTERPRETACE VÝSLEDKŮ – OSOBY PROPUŠTĚNÉ Z VTOS

Prožívání duševní pohody a spokojenosti osob propuštěných z výkonu trestu nejvíce ovlivnila skutečnost, že se po propuštění neměly kam vrátit, chyběla jim podpora blízké osoby, rodinné zázemí. Tedy nespokojenost v rodinné oblasti a nepříznivá ekonomická situace jsou faktory, které nejvíce ovlivňují vnímání spokojenosti a štěstí osob propuštěných.

Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že pokud osoby během pobytu ve vězení cítily podporu blízké osoby, svůj pobyt ve vězení zvládaly lépe, byly motivovány k tomu, aby byly co nejdříve z vězení propuštěny, na život po propuštění se těšily.

Bylo zjištěno, že životní štěstí a spokojenost osob po propuštění z výkonu trestu úzce souvisí s ekonomickou situací. Osoby, které po propuštění nejsou materiálně

a finančně zabezpečeny, jsou odkázány na pomoc subjektů sociální sféry a na charitativní péči, což negativně ovlivňuje jejich psychický stav.

Pokud zhodnotíme výsledky dle jednotlivých oblastí, zjistíme, že možnost být ve vězení v kontaktu s blízkými osobami blahodárně působí na psychický stav odsouzených. Na prožívání duševní pohody osob ve výkonu trestu dále příznivě působí, pokud mají ve výkonu trestu práci. Před propuštěním z výkonu trestu zažívají odsouzení, kteří se nemají kam vrátit, pocity strachu, mají obavy z toho, co je na svobodě čeká, a pochybují o svém dalším fungování ve společnosti. Znovu se dostáváme ke zjištění, že toto prožívání je způsobeno jejich vlastní životní situací.

Osoby po propuštění se cítí být méně šťastné a spokojené, než osoby ve výkonu trestu, které na propuštění čekají.

Největším přáním a smyslem života osob po propuštění je zajistit si práci a navázat potřebné sociální kontakty. Provedenými rozhovory bylo zjištěno, že se zajištěním práce mají osoby po propuštění z výkonu trestu problémy, neboť pociťují, že společnost a případní zaměstnavatelé je vnímají jako „kriminálníky“.

Pobyt ve výkonu trestu neměl vliv na zdravotní stav osob propuštěných. Stejně tak i výše dosaženého vzdělání se nepromítá do subjektivního vnímání kvality života odsouzených.

4.4 ANALÝZA VÝZKUMU

Zjištěné výsledky souvisí se specifiky zvolených respondentů. Tato zjištění bychom mohli shrnout do těchto závěrů.

Osoby, které jsou v současné době ve výkonu trestu, a to buď před pevným výstupem, nebo před možným podmíněným propuštěním, jsou se svojí životní situací smířeny, situaci zvládají dobře a před propuštěním zažívají pocity štěstí.

Pobyt ve výkonu trestu ovlivnil prožívání duševní pohody těchto osob především na začátku jejich pobytu ve vězení, kdy odsouzení (zejména ti, kteří neměli s pobytem ve výkonu trestu dřívější zkušenost) měli obavy a strach z toho, co je ve vězení čeká.

Osoby, které již byly z výkonu trestu propuštěny, se po propuštění neměly kam vrátit, což nejvíce ovlivnilo vnímání jejich životní situace. Po propuštění zažívaly obavy a strach ze života na svobodě. Nutno podotknout, že toto zjištění by pravděpodobně bylo odlišné, pokud by se tyto osoby měly kam vrátit, cítily by podporu blízké osoby a disponovaly by nezbytnými finančními prostředky.

Pokud se pokusíme vnímání životní spokojenosti osob ve výkonu trestu a osob propuštěných porovnat, zjistíme, že pocity týkající se štěstí jsou rozdílné. Osoby ve výkonu trestu o sobě dokáží říct, že se celkově cítí být šťastné, oproti tomu osoby propuštěné se necítí být šťastné ani spokojené. Zde je třeba znovu podotknout, že v průběhu studie vyplynulo, že pocit štěstí mohou osoby ve výkonu trestu zažívat zejména díky tomu, že mají perspektivu brzkého propuštění z věznice. Pokud by se jednalo o vězně, kteří jsou na začátku svého pobytu ve vězení, výsledky týkající se zjištění celkové životní spokojenosti by mohly být odlišné. Zjištění týkající se celkové životní spokojenosti se u osob ve výkonu trestu a osob propuštěných z výkonu trestu neliší.

Výsledky týkající se oblasti celkové životní spokojenosti a pocitů štěstí jsou uvedeny v tabulce č. 1 a v tabulce č. 2.

Tabulka č.1 Celková životní spokojenost

Celková spokojenost	Osoby ve výkonu trestu	Osoby po propuštění
Velmi spokojen	0	0
Spokojen	2	2
Ani spokojen ani nespokojen	2	1
Nespokojen	1	1
Velmi nespokojen	0	0

Tabulka č. 2 Celkový pocit štěstí

Celkový pocit štěstí	Osoby ve výkonu trestu	Osoby po propuštění
Velmi šťastný	0	0
Šťastný	5	0
Ani šťastný ani nešťastný	0	4
Nešťastný	0	0
Velmi nešťastný	0	0

Studiem problematiky životní spokojenosti a štěstí se zabývá sociologická studie autorky Dany Hamplové. Jádrem její studie spočívá ve zpracování kvantitativních dat o spokojenosti se životem, rodinou a prací v české populaci a faktorech, které ji ovlivňují. Pozornost věnuje tomu, nakolik je celková životní spokojenost ovlivněna spokojeností s rodinou a s prací. Touto studií bylo zjištěno, že lidé žijící s partnerem jsou spokojenější než ostatní. Toto zjištění koresponduje s našimi zjištěnými výsledky, neboť z našeho výzkumu vyplynulo, že osoby, které cítí podporu rodiny, partnera, jsou více spokojeny. Zjištěná data Dany Hamplové dále naznačují, že rodina ovlivňuje životní spokojenost více než práce. Toto zjištění v naší studii není tak jednoznačné. Z našeho výzkumu vyplynulo, že práce a ekonomické zajištění osob jsou důležité faktory, stejně jako rodina. Studie Hamplové dále srovnává vliv rodinného stavu a vzdělání na životní spokojenost. Studií bylo zjištěno, že rodinný stav je důležitějším predikátorem životní spokojenosti než vzdělání. Toto zjištění je opět ve shodě se závěry naší studie, která potvrdila, že vzdělání vliv na životní spokojenost respondentů nemá. Zjištěné údaje týkající se vzdělání a životní spokojenosti jsou uvedeny v tabulce č. 6 (čerpáno z pramenů Sociologického ústavu AV ČR.)

Význam jednotlivých faktorů souvisejících s mírou štěstí dále shrnuje výzkum M. Seligmana (2003) a nověji E. Dienera a Biswas-Dienera (2008). Pro náš výzkum jsou zajímavá tato empirická zjištění. Výzkumem bylo zjištěno, že v oblasti štěstí a sociálních vztahů, je pro spokojenost v životě člověka důležité rozvíjet a zažívat dobré vztahy s druhými lidmi. Pocit štěstí vede k lepším sociálním vztahům, lidé, kteří se cítí šťastni, vykazují větší zájem o společenské aktivity, pomoc druhému. Vztah mezi štěstím a prací je

oboustranný. Práce pomáhá člověku budovat sebedůvěru a napomáhá mu udržovat dobré mezilidské vztahy, což je pro prožívání životní spokojenosti důležité. V oblasti peněz a štěstí výzkum ukázal, že důležitější než suma peněz je individuální postoj člověka k financím. Peníze mohou člověku ke spokojenosti pomoci, nejsou však její zárukou.⁶⁵

Realizaci výzkumu jsem se pokusila zmapovat, jaké faktory ovlivňují osobní štěstí a životní spokojenost osob ve výkonu trestu a osob propuštěných. Bylo zjištěno, že subjektivní vnímání kvality života obou skupin osob ovlivňuje zejména rodina, dobré zázemí a příznivá ekonomická situace. Z výzkumu vyplynulo, jak je pro osoby, které se nacházejí v nepříznivé životní situaci, důležité vědomí, že mají podporu druhé osoby. Pokud tyto osoby kvůli pobytu ve výkonu trestu sociální oporu ztratily, přestaly mít chuť dané situaci rozumět a ztratily motivaci úspěšně situaci zvládnout.

Rozdíly v subjektivním hodnocení kvality života osob ve výkonu trestu a osob po propuštění se projevují nejvýrazněji v rodinné oblasti. Pokud osoby vědí, že se po propuštění mají kam vrátit, cítí podporu blízké osoby, na život po propuštění se těší a nemají obavu ze svého dalšího fungování ve společnosti. Osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu a nemají potřebné rodinné zázemí, zjišťují, že jsou odkázány pouze na pomoc subjektů sociální sféry a charitativní péči.

Studii bylo zjištěno, že životní spokojenost osob ve výkonu trestu a osob propuštěných nemá souvislost se zdravím. Zdravotní stav se v průběhu výkonu trestu u nikoho z dotazovaných rapidně nezměnil.

Údaje týkající se zdravotního stavu osob jsou uvedeny v tabulkách č 3., č. 4. a č. 5.

---

⁶⁵ Štěstí jako předmět zkoumání pozitivní psychologie. Slezáková, Alena. (citované dne 1. 3. 2014) Dostupné na internetu: http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/114429/P_Psychologica_14-2010-1_2.pdf?sequence=1.

Tabulka č. 3 Zdravotní stav respondentů před nástupem do výkonu trestu

Zdravotní stav	Osoby ve výkonu trestu	Osoby po propuštění
Velmi dobrý	2	3
Dobry	1	1
Průměrný	2	0
Špatný	0	0
Velmi špatný	0	0

Tabulka č. 4 Zdravotní stav respondentů po nástupu do výkonu trestu

Zdravotní stav	Osoby ve výkonu trestu	Osoby po propuštění
Velmi dobrý	2	2
Dobry	1	1
Průměrný	2	0
Špatný	0	1
Velmi špatný	0	0

Tabulka č. 5 Současný zdravotní stav

Zdravotní stav	Osoby ve výkonu trestu	Osoby po propuštění
Velmi dobrý	2	1
Dobry	1	1
Průměrný	2	2
Špatný	0	0
Velmi špatný	0	0

V průběhu studie bylo dále zjištěno, že roli vychovatelů, sociálních pracovníků a pedagogů ve věznici respondenti nevnímají jako přínosnou. Osoby, které se v současné době nacházejí ve výkonu trestu, nejsou spokojeny s fungováním vězeňského systému. Tomuto zjištění odporuje fakt, že i přes svoji nespokojenost tyto osoby recidivují a do vězení se opakovaně vrací.

Lze zpozorovat, že vliv výše dosaženého vzdělání celkovou životní spokojenost dotazovaných neovlivňuje. Většina osob, které se v současné době nacházejí ve výkonu trestu, dosáhla pouze základního vzdělání, ale na nahlížení jejich životní spokojenosti to nemá vliv. U osob propuštěných je toto zjištění obdobné. Vysokoškolského vzdělání nedosáhl nikdo z dotazovaných.

Tabulka č. 6 Výše dosaženého vzdělání

Výše dosaženého vzdělání	Osoby ve výkonu trestu	Osoby po propuštění
Základní vzdělání	3	1
Učební obor	0	2
Středoškolské vzdělání	2	1
Vysokoškolské vzdělání	0	0

Realizací výzkumu bylo zjištěno, že osoby, které jsou ve výkonu trestu před propuštěním, se po propuštění nejvíce obávají, zda jejich pobyt ve výkonu trestu bude mít vliv na jejich soukromý a pracovní život. Pro osoby propuštěné bylo složité to, že se po propuštění neměly kam vrátit a obávaly se, zda dokáží fungovat v běžném životě. Osobám po propuštění se stále nedaří nalézt práci, což negativně ovlivňuje prožívání jejich životní situace. Propuštěné osoby se cítí být v důsledku pobytu ve výkonu trestu společností a zaměstnavateli označeny jako „kriminálníci“.

4.5 DISKUSE

Při hodnocení zjištěných závěrů bychom měli brát v úvahu, že výzkum jsme realizovali jen v jedné věznici, s vězni v typu zařazení s dozorem. Pokud bychom náš

výzkumný vzorek rozšířili i na vězně, kteří jsou umístěni v typu zařazení s ostrahou a zvýšenou ostrahou, mělo by to nepochybně vliv na subjektivní vnímání situace odsouzených. Ve věznici, kde jsme realizovali výzkumnou část, nepanuje přísný režim. Vězni v typu zařazení s dohledem se po areálu věznice pohybují samostatně, vězni v typu zařazení s dozorem ve skupinkách společně s dozorcem. Dále bychom měli zohlednit, že skupinu respondentů propuštěných z výkonu trestu tvořily osoby nacházející se v azylovém domě, které se po propuštění neměly kam vrátit, jsou v tíživé finanční situaci, nedaří se jim najít práci, což se negativně odráží na vnímání jejich životní situace. Dalším omezením našeho výzkumu je malý vzorek respondentů a fakt že nemáme možnost posoudit životní spokojenost osob ve výkonu trestu, na které nečeká propuštění v dohledné době. Tyto otázky vyžadují další zkoumání.

Naši studií jsme se snažili nalézt dopovědi na následující výzkumné otázky:

Jak ovlivňuje subjektivní vnímání kvality života osob ve výkonu trestu jejich životní situace?

Jak ovlivňuje subjektivní vnímání kvality života osob propuštěných z výkonu trestu jejich životní situace?

V jakých oblastech se rozdílily v subjektivním hodnocení kvality života mezi osobami ve výkonu trestu a osobami propuštěnými z výkonu trestu projevují nejvýrazněji?

Z provedené studie vyplynulo, že subjektivní vnímání kvality života osob ve výkonu trestu i osob propuštěných jejich životní situace ovlivňuje především v rodinné a ekonomické oblasti. Absence rodinného zázemí, sociální opory, nepříznivá ekonomická situace má negativní vliv na prožívání duševní pohody a štěstí těchto osob. Rozdíly v subjektivním hodnocení kvality života mezi osobami ve výkonu trestu a osobami propuštěnými ovlivňují vnímání jejich životní spokojenosti. Osoby, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, se cítí být více spokojené a šťastné ve srovnání s osobami propuštěnými. Toto zjištění může ovlivňovat fakt, že propuštěné osoby, se kterými byl výzkum realizován, se po propuštění neměly kam vrátit, neměly podporu blízké osoby a byly bez finančních prostředků.

Dále ze studie vyplynulo, že vnímání životní situace osob ovlivňuje, zda je osoba ve výkonu trestu poprvé nebo opakovaně. Při prvním odsouzení zažívají osoby větší pocity strachu a nejistoty zejména z důvodu, že neví, co je ve výkonu trestu čeká. Osoby opakovaně odsouzené pobyt ve vězení zvládají lépe. Bylo zjištěno, že faktory, které

nejvíce ovlivňují životní štěstí a spokojenost osob ve výkonu trestu a osob propuštěných jsou rodina a ekonomická situace. Osoby, které mají dobré rodinné vztahy a ve věznici cítí podporu blízkých osob, díky tomu pobyt ve věznici zvládají lépe a projevuje se to v subjektivním vnímání situace, cítí se být spokojené. Z výzkumu vyplynulo, jak je pro osoby podstatná a důležitá podpora rodiny, blízkých osob, jakákoliv sociální opora. Během výkonu trestu odsouzené povzbuzují telefonické hovory s blízkými osobami, zasílání dopisů, návštěvy.

Pro odsouzené je ve vězení důležitá role sociálních pracovníků. Ti by vězně měli připravit na přechod do běžného života. Z naší studie vyplývá, že ve věznicích by měl být kladen větší důraz na výchovnou a poradenskou činnost pro odsouzené.

Osoby, které se po propuštění nemají kam vrátit, jsou odkázány na subjekty sociální sféry, charitativní pomoc. Realita je taková, že věznice odsouzenému po propuštění vyplatí finanční částku, potřebnou na přejezd do místa bydliště, ale co dál? Postpenitenciární péči není věnována velká pozornost, přitom je pro propuštěné osoby nesmírně důležitá. Propuštěný, který se nemá kam vrátit, nemá finanční prostředky, je často odkázán jen na sociální solidaritu, která je pro něj existencionálně významná. Zjištění jsou taková, že propuštěným osobám s označením odsouzeného se těžko daří najít práci a navázat sociální vztahy. Doporučením pro praxi by mohlo být, že pro osoby propuštěné z výkonu trestu by měla existovat nabídka pracovních míst. Pokud by osoby měly možnost pracovat, zlepšila by se jejich ekonomická situace, postupem času by si mohly najít bydlení a navázat potřebné sociální vztahy.

Studenti sociální pedagogiky během svého studia získávají poznatky a znalosti humanitních věd a měli by být připraveni na resocializační činnost, která je pro osoby propuštěné z výkonu trestu důležitá. Samozřejmě úspěšnost života osob po propuštění z výkonu trestu závisí především na jejich osobnostních předpokladech, na tom, jak se k dané situaci staví, jaké jsou jejich postoje k trestné činnosti, k sobě samému. Nesmírně důležitá je motivace odsouzených chtít danou situaci změnit a chtít se úspěšně začlenit do běžného života. Nicméně osoby, které po propuštění nejsou dostatečně zabezpečeny, nemají se kam vrátit, se nacházejí v nepříznivé životní situaci a jsou na sociální péči odkázáni. Vytvořením vhodných podmínek bychom těmto osobám mohli jejich resocializaci a fungování ve společnosti usnadnit. Velkým problémem, se kterým se propuštění z výkonu trestu potýkají je otázka zaměstnanosti. Úřady práce by této problematice měly věnovat zvláštní pozornost. V praxi by se mohlo jednat o pomoc při

zprostředkování nabídek pracovních příležitostí a vhodné resocializační programy, zaměřené nejen na vhodně motivované jedince, ale i na osoby, které nejsou dostatečně motivovány a potýkají se s dluhy a existenčními problémy.

Věřejnost by měla být více o problémech odsouzených a problémech souvisejících s resocializací osob propuštěných z výkonu trestu více informována. Stát by měl vytvářet dobré pracovní podmínky a více pracovních míst pro sociální pracovníky.

ZÁVĚR

Téma práce „Životní štěstí a spokojenost z pohledu odsouzených před propuštěním z výkonu trestu“ jsem zvolila z důvodu, že díky své profesi policistky se často setkávám s osobami, které byly ve výkonu trestu, nebo je nástup do výkonu trestu čeká. Bohužel musím podotknout, že díky těmto setkáním zjišťuji, že tyto osoby trestnou činnost páchají opakovaně, většinou se nepodaří začlenit se a fungovat v běžném životě. Přestože nepracuji ve vězeňské službě, rozhodla jsem se, že věznicí navštívím a pokusím se zjistit, jaký je život ve věznici, jak odsouzení, na které působí negativní vliv vězení, ztráta svobody a sociální opory, vnímají svoji životní situaci, jak nahlízejí a chápou svoji životní spokojenost. Dále jsem se rozhodla zjistit, jak svoji životní situaci vnímají osoby propuštěné a žijící v současné době v azylovém domě.

Vzhledem k tomu, že štěstí, spokojenost a kvalita života patří mezi hodně používané pojmy a každý z nás si může pod těmito pojmy představit něco jiného, první kapitolu diplomové práce jsem věnovala pojetí štěstí, kvality života, faktorům osobní pohody a životní spokojenosti. Druhá kapitola práce se zabývá penitenciární péčí. Je zde popsána věda, která se zabývá otázkami trestu a trestání, a její vztah k ostatním vědám. Jsou zde shrnuta práva a povinnosti odsouzených, zacházení s odsouzenými, problémy, se kterými se odsouzení setkávají, a proces propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody. Třetí kapitola zahrnuje postpenitenciární péči, mapuje práci státních a nestátních subjektů kontinuální sociální péče, práci probační a mediační služby. V praktické části jsem využila kvalitativní techniky a pomocí rozhovorů jsem zjišťovala, jak ovlivňuje subjektivní vnímání kvality života osob ve výkonu trestu jejich životní situace, jak ovlivňuje životní situace subjektivní vnímání kvality života osob propuštěných, a v jakých oblastech se subjektivní hodnocení kvality života osob ve výkonu trestu před propuštěním a osob propuštěných projevuje nejvýrazněji.

Cílem práce tedy bylo popsat a zjistit, jak osoby, které jsou ve výkonu trestu před propuštěním, vnímají svoji životní situaci. Zjistit, jaké pocity tyto osoby prožívají před propuštěním, zda mají obavy ze svého začlenění do běžného života, zda se mají kam vrátit. Dále popsat a zjistit, jak svoji životní situaci vnímají osoby z výkonu trestu propuštěné, které využívají sociální pomoc a jsou ubytovány v azylovém domě. Popsat, jaké pocity zažívaly tyto osoby po propuštění, co pro ně bylo nejtěžší. Vytvořit obraz toho, jaké faktory ovlivňují štěstí a spokojenost osob ve výkonu trestu a osob po propuštění.

Respondenty byly osoby, které se v současné době nacházejí ve věznici Rapotice, v typu zařazení s dozorem, a propuštěné osoby žijící v azylovém domě v Třebíči. Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že faktory, které ovlivňují životní štěstí a spokojenost osob ve výkonu trestu a osob propuštěných jsou rodina a materiální zabezpečení. Z výzkumu vyplynulo, že osoby po propuštění se cítí být méně spokojeny než osoby, které na propuštění čekají ve výkonu trestu. K těmto zjištěním přispívá nejvíce fakt, že tyto osoby se po propuštění z výkonu trestu neměly kam vrátit, neměly na svobodě žádnou sociální oporu, byly bez finančních prostředků. Všechny tyto skutečnosti nás vedou ke zjištění, že jedinci, kteří se mají po propuštění kam vrátit a cítí sociální oporu jakékoliv osoby, svoji situaci zvládají lépe, jsou lépe motivováni k tomu, aby po propuštění přechod do běžného života dobře zvládly.

Při hodnocení zjištěných závěrů musíme zohlednit, že výzkum byl realizován jen v jedné věznici, s vězni v typu zařazení s dozorem, a skupinu propuštěných respondentů tvořili jedinci žijící v azylovém domě, kteří se po propuštění neměli kam vrátit. Toto vše se odrazilo v subjektivním vnímání jejich životní situace a vyžaduje další zkoumání. V budoucnu je třeba zmapovat, jak se žije odsouzeným, kteří jsou na začátku svého pobytu ve výkonu trestu, jak se žije odsouzeným ve věznici v typu zařazení s ostrahou a zvýšenou ostrahou a jak se žije osobám, které se po propuštění měly kam vrátit, a pociťovaly podporu blízkých osob.

Tato práce poukazuje na to, jak nesmírně je důležitá sociální opora v životě člověka. U osob umístěných ve výkonu trestu a osob z výkonu trestu propuštěných ovlivňuje podpora a pomoc blízkých osob prožívání jejich životní situace pozitivním směrem a ovlivňuje vnímání jejich kvality života. Osoby se díky této podpoře cítí být šťastnější a lépe připravené na fungování ve společnosti. V této práci poukazují na důležitost státních a nestátních subjektů sociální péče, které osobám po propuštění pomáhají. Závěrem lze doporučit, aby postpenitenciární péči byla věnována větší pozornost a jejím prostřednictvím byly propuštěným osobám vytvářeny vhodné podmínky pro jejich resocializaci. Dobrá spolupráce a komunikace mezi věznicemi a úřady, zejména sociálními kurátory a sociálními pracovníky věznic, by mohla vést ke zlepšení situace. Tyto profese by měly vykonávat kvalifikovaní, sociálně orientovaní pracovníci a činnost těchto pracovníků by měla být společností a státními institucemi náležitě oceněna.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ZÁKONY

- Zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, č. 169/1999 Sb.
- Zákon o Probační a mediační službě, č. 257/2000 Sb.

SEZNAM LITERATURY

- BIDERMANOVÁ, Eva. PETRAS, Michal. Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení. Praha: Institut pro kriminologii a soc. prevenci. Praha, 2011.
- ČERNÍKOVÁ a spol. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. Praha: PAČR, 1998, 194s. ISBN 80-85981-97.
- ČERNÍKOVÁ, V. SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Vyd. 1. Praha: PAČR, 2002, 150s. ISBN 80-7251-104.
- HAMPLOVÁ, Dana. Životní štěstí, spokojenost a rodinný stav v 21 evropských zemích. Sociologický ústav AV ČR, 2006.
- HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Česká Typografie a.s., 1994, 301. ISBN 80-90 15 40-0-5.
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum v pedagogice. Dostupné na internetu: <http://www.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/kvalvyzkpedhendl.pdf>
- KLUGE. Heideleore. *Optimisté žijí déle*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2000. 193 s. ISBN 80-86218-36-8.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie pocitů štěstí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 136s. ISBN 978-80-247-4436-0.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2003, 279s. ISBN 80-7178-774-4.

- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Pozitivní psychologie: odpuštění, smířování, překonávání negativních emocí, radost naděje*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-835.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Mít pro co žít*. Vyd. 1. Praha: Návrat domů, 1994, 94s. ISBN 80-85445-33-3.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak neztratit nadšení*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1998, 131s. ISBN 80-7169-551-3.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 288s. ISBN 80-7178-549-0.
- NOVOTNÝ, Jan Sebastian. *Psychologie zdraví a duševní hygiena pro sociální pedagogu*. IMS Brno: 2009
- PALOVČÍKOVÁ, Geraldina. *Sociální psychologie II*. IMS Brno: 2009.
- RADVAN, E. VAVŘÍK, M. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. IMS Brno: 2012.
- SLEZÁČKOVÁ, Alena. *Průvodce pozitivní psychologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 304s. ISBN:978-80-247-3507-8.
- SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie 1. díl. Úvod do teorie trestu a trestání*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2007, 57s. ISBN 978-80-7372-203-6
- SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. 2. díl. Teorie a praxe zacházení s vězňnými*. Liberec: Technická univerzita, s77. ISBN 978-80-7372-204-3
- SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. 3. díl. Negativní jevy ve vězení*. Liberec: Technická univerzita, 2007, 69s. ISBN 978-80-7372-205-0
- VOŇKOVÁ, J. CHALUPOVÁ, J. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992, 125s. ISBN:80-85638-01

ČASOPISECKÉ A INTERNETOVÉ ZDROJE

- České vězeňství č.2/2008. Čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci. Praha: VSČR. ISSN1213-9297
- České vězeňství č. 1/2013. Čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci. Praha: VSČR. ISSN1213-9297

- Azylový dům pro muže Třebíč. (citované 20. 10. 2013). Dostupné na internetu: <http://trebic.charita.cz/strediska/azylovy-dum-pro-muze-trebic/>
- Drogová problematika ve věznicích ČR a některých zahraničních věznicích. Institut pro kriminologii a sociální prevence. Praha, 2010. (citované 13. 1. 2014). Dostupné na internetu: <http://www.ok.cz/iksp/docs/259>.
- Kvalita života, Sborník příspěvků z konference, ze dne 25. 10. 2004, Třeboň. (citované 25. 11. 2013). Str. 26. Dostupné na internetu: <https://www.ipvz.cz/download.aspx?item=1105&&g...>
- Metody sociální práce pro sociální pedagogy, bod 1. (citované 25. 10. 2013). Dostupné na internetu: http://vincent.sweb.cz/_private/stranka_2.htm
- Probační a mediační služba ČR. Poslání a cíle.(citované dne 28. 10. 2013). Dostupné na internetu: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>
- <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/>
- Interní materiály Probační a mediační služby Třebíč
- Sociologická studie AV ČR. Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory. Dostupné na internetu: <http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=250>.
- Hamplová, Dana. Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory. AV ČR, 2004. ISBN: 807330063X:
http://studie.soc.ca.cz/upl/texty/files/209_hamp130%20pro%20tisk.pdf
- Štěstí jako předmět zkoumání pozitivní psychologie. Slezáčková, Alena. Dostupné na internetu:
http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/114429/P_Psychologica_14-2010-1_2.pdf?sequence=1

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AV ČR Akademie věd České republiky

PMS Probační a mediační služba

VT Výkon trestu

WHO The world health organization

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Celková životní spokojenost

Tabulka č. 2 Celkový pocit štěstí

Tabulka č. 3 Zdravotní stav před nástupem do výkonu trestu

Tabulka č. 4 Zdravotní stav po nástupu do výkonu trestu

Tabulka č. 5 Současný zdravotní stav

Tabulka č. 6 Výše dosaženého vzdělání

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Vzor rozhovoru s vězni po propuštění z VT

Příloha č. 2 Vzor rozhovoru s vězni

PŘÍLOHA Č. 1 VZOR ROZHOVORU S VĚZNI PO PROPUŠTĚNÍ Z VT

Otázky.

Existuje vztah mezi subjektivním hodnocením kvality života a životní situací osob ve výkonu trestu ?

Existuje vztah mezi subjektivním hodnocením kvality života a životní situací osob propuštěných z výkonu trestu ?

V jakých oblastech se rozdíl v subjektivním hodnocením kvality života mezi osobami ve výkonu trestu a osobami propuštěnými z výkonu trestu projevují nejvýrazněji?

POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

1. Oblast - Prožívání aktuální situace

Jak se Vám poslední dobou daří?

Jaké pocity jste prožíval před propuštěním?

Řekl byste, že jste se před propuštěním cítil být šťasten a spokojen?

Očekával jste, že se po propuštění z výkonu trestu Vaše životní situace zlepší ?

Splnila se po propuštění na svobodu Vaše očekávání?

2. Oblast - Hodnocení vlastních schopností

Jak zvládáte každodenní problémy?

V čem se Vám daří dobře?

V čem se Vám dobře nedaří ?

Co sám na sobě hodnotíte kladně ?

Co byste na sobě chtěl změnit?

3. Oblast - Rodina

Co pro Vás znamená rodina?

Jaký byl Váš rodinný život před nástupem do vězení?

Jak jste se ve věznicí vyrovnáváte s odloučením od rodiny?

Máte během pobytu ve vězení kontakt s rodinou nebo jinými blízkými osobami?

Pocítujete, že se kvůli Vašemu pobytu ve vězení změnily Vaše rodinné vztahy?

4. Oblast – Práce

Jaký byl Váš život před zařazením do výkonu trestu?

Měl jste před zařazením do výkonu trestu práci?

Měl jste ve výkonu trestu práci?

Pomáhal Vám někdo se zajištěním práce po propuštění?

Jaká je Vaše ekonomická situace?

5. Oblast - Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Jak jste se vyrovnával se ztrátou svobody, která nastala po nástupu do vězení?
Co během Vašeho pobytu ve vězení nejvíce ovlivnilo Vaši spokojenost?
Zhodnotil byste Váš pobyt ve vězení spíše jako klidný nebo problémový?
Měl jste ve vězení problém s dozorcí nebo vychovateli?
Jak jste ve věznici vycházel se spoluvězni?
Využíval jste ve věznici pomoc vychovatelů, pedagogů nebo psychologů?

6. Oblast - Vnímání vlastní situace po propuštění z výkonu trestu

Jaké pocity u Vás převládaly poté co jste byl propuštěn?
Byl jste připraven na návrat do běžného života?
Měl jste obavy z toho, zda budete schopen fungovat ve společnosti?
Měl jste se po propuštění z výkonu trestu kam vrátit?
Co bylo po propuštění nejtěžší?

7. Oblast - Plány do budoucna

Co plánujete dělat v nejbližší době?
Jaké jsou Vaše plány do budoucna?
Chtěl byste po propuštění něco ve svém životě změnit?
Jaký je v současné době Váš smysl života?

8. Oblast - Celková životní spokojenost

Když zvážíte všechny okolnosti, cítíte se spokojený? (*Velmi spokojen, spokojen, ani spokojen ani nespokojen, nespokojen, velmi nespokojen*).
Co v životě dle Vašeho názoru ovlivňuje štěstí a životní spokojenost?
S čím jste v současnosti spokojený?
S čím jste v současnosti nespokojený?
Mohl byste o sobě říct, že jste celkově šťastný člověk? (*Velmi šťastný, šťastný, ani šťastný ani nešťastný, nešťastný, velmi nešťastný*).

9. Oblast – zdraví

Jaký byl před nástupem do výkonu trestu Váš zdravotní stav? (*Velmi dobrý, dobrý, průměrný, špatný, velmi špatný*)
Jaký byl po nástupu do výkonu trestu Váš zdravotní stav? (*Velmi dobrý, dobrý, průměrný, špatný, velmi špatný*)
Jaký je Váš současný zdravotní stav? (*Velmi dobrý, dobrý, průměrný, špatný, velmi špatný*).

PŘÍLOHA Č. 2 VZOR ROZHOVORU S VĚZNI

Otázky.

Existuje vztah mezi subjektivním hodnocením kvality života a životní situací osob ve výkonu trestu ?

Existuje vztah mezi subjektivním hodnocením kvality života a životní situací osob propuštěných z výkonu trestu ?

V jakých oblastech se rozdíl v subjektivním hodnocením kvality života mezi osobami ve výkonu trestu a osobami propuštěnými z výkonu trestu projevují nejvýrazněji?

POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

1. Oblast - Prožívání aktuální situace

Jak se Vám ve VTOS daří?

Jaké pocity jste prožíval před nástupem do VT?

Řekl byste, že se před propuštěním cítíte být šťasten a spokojen?

Očekáváte, že po propuštění z výkonu trestu se Vaše životní situace zlepší ?

Jaké máte představy o životě na svobodě?

2. Oblast - Hodnocení vlastních schopností ve VT

Jak zvládáte každodenní problémy, se kterými se ve výkonu trestu potýkáte?

V čem se Vám daří dobře?

V čem se Vám dobře nedaří ?

Co sám na sobě hodnotíte kladně ?

Co byste na sobě chtěl změnit?

3. Oblast - Rodina

Co pro Vás znamená rodina?

Jaký byl Váš rodinný život před nástupem do vězení?

Jak jste se ve věznici vyrovnáváte s odloučením od rodiny?

Máte během pobytu ve vězení kontakt s rodinou nebo jinými blízkými osobami?

Pocítujete, že se kvůli Vašemu pobytu ve vězení změnila Vaše rodinné vztahy?

4. Oblast – Práce

Jaký byl Váš život před zařazením do výkonu trestu?

Měl jste před zařazením do výkonu trestu práci?

Máte ve výkonu trestu práci?

Pomáhá Vám někdo se zajištěním práce po propuštění?

Jaká je Vaše ekonomická situace?

5. Oblast - Hodnocení interakce s okolím ve výkonu trestu

Jak jste se vyrovnával se ztrátou svobody, která nastala po nástupu do vězení?
Co během Vašeho pobytu ve vězení nejvíce ovlivňuje Vaši spokojenost?
Zhodnotil byste Váš pobyt ve vězení spíše jako klidný nebo problémový?
Máte ve vězení problém s dozorcí nebo vychovateli?
Jak ve věznici vycházíte se spoluvězni?
Využíváte ve věznici pomoc vychovatelů, pedagogů nebo psychologů?

6. Oblast - Vnímání vlastní situace před propuštěním z výkonu trestu

Jaké pocity u Vás převládají před propuštěním z VTOS?
Jste připraven na návrat do běžného života?
Máte obavy z toho, zda budete schopen fungovat ve společnosti?
Máte se po propuštění z výkonu trestu kam vrátit?
Co podle Vás bude po propuštění nejtěžší?

7. Oblast - Plány do budoucna

Co plánujete dělat až budete propuštěni z VTOS?
Jaké jsou Vaše plány do budoucna?
Chtěl byste po propuštění něco ve svém životě změnit?
Jaký je v současné době Váš smysl života?

8. Oblast - Celková životní spokojenost

Když zvážíte všechny okolnosti, cítíte se spokojený? (*Velmi spokojen, spokojen, ani spokojen ani nespokojen, nespokojen, velmi nespokojen*).
Co v životě dle Vašeho názoru ovlivňuje štěstí a životní spokojenost?
S čím jste v současnosti spokojený?
S čím jste v současnosti nespokojený?
Mohl byste o sobě říct, že jste celkově šťastný člověk? (*Velmi šťastný, šťastný, ani šťastný ani nešťastný, nešťastný, velmi nešťastný*).

9. Oblast – zdraví

Jaký byl před nástupem do výkonu trestu Váš zdravotní stav? (*Velmi dobrý, dobrý, průměrný, špatný, velmi špatný*)
Jaký byl po nástupu do výkonu trestu Váš zdravotní stav? (*Velmi dobrý, dobrý, průměrný, špatný, velmi špatný*)
Jaký je Váš současný zdravotní stav? (*Velmi dobrý, dobrý, průměrný, špatný, velmi špatný*).